56. Keskiviikkona 22 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi rikoslain muuttamisesta 1760

Hallituksen esitys HE 4/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1761

Hallituksen esitys HE 31/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/1999 vp

3) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys HE 28/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 5/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys HE 36/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/1999 vp

Lähetekeskustelu

5) Hallituksen esitys laiksi velkakirjalain 5 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1762

Hallituksen esitys HE 52/1999 vp

6) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta 1763

Hallituksen esitys HE 59/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta 1776

Hallituksen esitys HE 60/1999 vp

8) Hallituksen esitys Suomen sotiin liittyneissä miinanraivaustehtävissä palvelleiden etuuksia koskevaksi lainsäädännöksi 1777

Hallituksen esitys HE 62/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 1785

Hallituksen esitys HE 65/1999 vp

10) Hallituksen esitys laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta 1787

Hallituksen esitys HE 67/1999 vp

11) Laki työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta 1788

Lakialoite LA 97/1999 vp (Valto Koski /sd ym.)

12) Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta 1792

Lakialoite LA 102/1999 vp (Kimmo Kiljunen /sd)

Mietintöjen pöydällepano

13) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja 1796

Hallituksen esitys HE 48/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/1999 vp

14) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys HE 50/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 7/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi toinen varapuhemies Mikkola sekä edustajat Akaan-Penttilä, Anttila U., Dromberg, Elo, Enestam, Erlund, Haatainen, Halonen, Hassi, Huotari, Häkämies J., Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jäätteenmäki, Kallis, Kantalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Korkeaoja, Kummola, Laakso, Laitinen, Luhtanen, Lämsä, Manninen, Markkula, Niinistö, Nurmi, Oinonen, Pekkarinen, Peltomo, Puisto, Rask, Rosendahl, Skinnari, Tahvanainen, Tennilä, Tiuri, Vehviläinen, Vihriälä ja Vokkolainen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

22. ja 23.9. edustaja Korkeaoja,
22.—24.9. edustajat Niinistö, Oinonen ja Tennilä sekä
23. ja 24.9. edustajat Andersson, Komi, R. Korhonen ja Paasio.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
22.9. edustajat J. Häkämies, Manninen, Mikkola, Pekkarinen, Pulliainen ja Tahvanainen sekä
23.—28.9. edustaja Takkula.
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi rikoslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 4/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Eilen ensimmäisessä käsittelyssä hieman esitin omia näkemyksiäni nimenomaan siitä, millä tavoin hallituksen esitys ja myös lakivaliokunta tulkitsi lisättyä 9 a §:ää. Eli minun mielestäni olisi ollut ehkä paikallaan myös se, että ei yksinomaan sellaiset virukset, jotka on suunniteltu vaarantamaan, vaan myös sellaiset virukset, jotka on suunniteltu haittaamaan, olisi tullut säätää rangaistaviksi ja käyttää siinä lievempää rangaistussäännöstöä nimikkeellä esimerkiksi ”haitan aiheuttaminen tietojenkäsittelylle”. Minua ihmetyttää se, että kun oikeusministeriön edustaja ei vastustanut tätä muutosta, sitä ei kuitenkaan haluttu ottaa tähän mietintöön muutettuna.

Toinen asia, joka minun mielestäni valiokunnassa tuli selvästi esiin, oli se, että jos aiheutetaan tahallaan vaaraa viruksen kautta lähinnä sillä tavoin, että koko yhteiskunta joutuu tavalla taikka toisella vaaran alaiseksi ja tällä aiheutetaan erilaisia laajamittaisia tekoja, minun mielestäni se olisi pitänyt luokitella törkeäksi. Mutta kuten valiokunnan puheenjohtaja eilen totesi, koska tämä on ensimmäinen sen suuntainen lainsäädäntö, niin tyydyimme me, jotka olimme toista mieltä, tähän. Haluan tämän kuitenkin tiedoksi omana käsityksenäni.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 34 luvun 9 a § ja luvun otsikko sekä 46 luvun 6, 6 a, 7, 8 ja 12 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 31/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on tähdellinen sen vuoksi, että Meksiko, joka tietysti meille on vähän eksoottisempi maa, on kuitenkin kaupan volyymin osalta ja investointikohteena maailman kymmenen suurimman talouden joukossa. Kun läntisellä pallonpuoliskolla on tehty järjestelyjä kuten esimerkiksi Nafta-järjestelyt, kun siihen liittyy Naftan ja EU:n suhde, joka taas liittyy meihin, ja kun tähän problematiikkaan liittyvät myös aivan olennaisesti ne kauppasaartotoimet, joita Yhdysvallat harjoittaa suhteessa Kuubaan, tämä lainsäädäntö muodostuu tärkeämmäksi kuin miltä se tällä hetkellä päältäpäin näyttää. Niinpä, arvoisa rouva puhemies, tahdonkin tässä ihan vain todeta sen, että tämän kaltainen lainsäädäntö ansaitsisi täällä eduskunnassa vähän laveampaa keskustelua kuin yleensä tapana on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 28/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 5/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 36/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Kyseessähän on sinänsä pieni osa lainsäädäntöä ja yksinkertainen asia, mutta tämän asian merkityksen kannalta on hyvä muutama sana siitä esittelyksi sanoa.

Kysehän on entisen Valtion painatuskeskuksen ja nykyisen Edita Osakeyhtiön tulevaisuudesta valtionyhtiönä. Kun tämä laki tulee hyväksytyksi, lähivuosina on mahdollista ja todennäköistäkin, että Edita ainakin osittain tai kokonaan, miten valtiovarainministeriö päättääkään, yksityistetään ja myös sen viranomaistehtävät tältä osin muuttuvat eri tavalla hoidetuiksi. Editan yksityistäminen taikka sen osakkeitten myy-

minen pois valtiolta tulee aikanaan erikseen käsiteltäväksi joko talousarvion tai lisätalousarvion yhteydessä sopivana ajankohtana, jonka valtioneuvosto ja valtiovarainministeriö katsovat sopivaksi. Valtion painatuskeskuksen omistus on ollut tähän asti siis laissa määritelty valtion tietty omistusosuus siitä. Tämä laki nyt kumotaan ja se mahdollistaa jatkotoimenpiteet.

Eduskunnan kannalta tämä on sillä tavalla mielenkiintoinen asia, että Valtion painatuskeskus, nykyinen Edita, on hoitanut kaikkien meidän asiakirjojemme painatuksen ja julkistamisen ja myöskin valtioneuvoston asiakirjojen ja Virallisten lehtien ja muiden vastaavien painamisen. Tämä laki jatkossa mahdollistaa sen, että nämä tehtävät tullaan kilpailuttamaan. On siis periaatteessa mahdollista, että ne jatkossa sopimusperusteella tulee hoitamaan jokin muu yhtiö kuin Edita Osakeyhtiö. Tietysti on huomattava se, että tämmöisten valtiopäiväasiakirjojen painattamisasioihin liittyy monia aikatauluteknisiä seikkoja. Ne ovat usein hyvin kiireellisiä, erikoisiin, poikkeuksellisiin aikoihin tehtäviä, nopealla deadlinella tehtäviä töitä; se vaatii tietysti aivan eri tyyppistä, erilaista toimintakulttuuria kuin normaaleissa painotaloissa.

Lisäksi on tärkeää alleviivata sitä, että tämä Editan mahdollinen ja todennäköinen yksityistäminen ei saisi heikentää kansalaisten mahdollisuuksia seurata valtioelinten toimia ja saada ja hankkia tietoa uusista säädöksistä. Tätä asiaa halusin vielä alleviivata noin saatteeksi tämän asian käsittelylle, joka on ollut valtiovarainvaliokunnassa täysin yksimielinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi velkakirjalain 5 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 52/1999 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Tämän lain taustahan on siinä, että Euroopan keskuspankin johtokunta päätti oikeastaan varsin yllättäen viime keväänä sen, että Euroopan keskuspankkijärjestelmän maksujärjestelmä Target on suljettuna tämän vuoden viimeisenä päivänä, ja perusteeksi he esittivät sen, että sillä voidaan ehkäistä vuoden 2000 tietokoneongelmia. Tämän seurauksena on annettu tämä laki, joka mahdollistaa sen, että jos jonkin velan tai maksun eräpäiväksi sattuu vuoden viimeinen päivä, se voidaan siirtää ensi vuoden eli vuoden 2000 ensimmäiselle päivälle.

Tämähän on sinänsä käytännön sanelema asia, ja varmasti meidän on tarpeen tämmöinen laki säätää, mutta tähän liittyy semmoinen mielenkiintoinen periaatteellinen ja, voisi sanoa, perustuslakijuridinenkin kysymys, että tämä on nyt ensimmäinen kerta, jolloin Euroopan keskuspankin tekemä päätös merkitsee tilannetta, jossa kansallista lainsäädäntöämme on muutettava Keskuspankin päätöksen sisällön mukaiseksi. Yleensähän EU:sta meille tulevat lainsäädäntöhankkeet ovat kulkeneet ministerineuvostojen kautta ja ne on käsitelty täällä niin sanottuina U-asioina, joihin eduskunta on voinut etukäteen ottaa kantaa, mutta tämä laki on seurausta semmoisesta päätöksenteosta, johon meillä ei ole ollut mitään mahdollisuutta etukäteen vaikuttaa, ja, mikä yllättävää, ei myöskään Suomen valtiovarainministeriöllä valtiovarainvaliokunnalle aikaisemmin keväällä tulleiden tietojen mukaan ole ollut mahdollisuutta esittää tästä asiasta etukäteen mielipidettään, vaan Euroopan keskuspankki teki tämän ratkaisun täysin omien tietojensa ja arvioidensa perusteella.

Lain perusteluista käy ilmi, että Euroopan pankkien yhteistyöjärjestö, Euroopan pankkiyhdistys, oli alun perin se taho, josta tämä oli lähtenyt liikkeelle, mutta viime keväänä vielä tämän asian tausta oli sillä tavalla hämärän peitossa, ettei edes tätä tietoa meillä ollut, mihin tämän asian varsinainen tausta liittyy. Olisi tietysti hyvä, että tämän tyyppisissä asioissa jatkossa muodostuisi vähän avoimempi käytäntö, että Euroopan keskuspankki voisi ainakin jonkinlaisen merkin antaa tai konsultoida kansallisia viranomaisia siitä, mitä päätöksiä on tulossa ja aiheuttavatko ne mahdollisesti lainsäädäntöä kansallisesti. Suomi on yksi niitä harvoja maita, joissa tämän tyyppisiä pankkijärjestelmän sulkemisia ei ole tehty. Meillä on niin toimivat systeemit. Muissa maissa oli olemassa jo lainsäädäntöä tällaisia tilanteita varten ja meillä ei.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että nyt hallitus ehdottaa semmoista lakia, jolla voidaan kattaa

muitakin mahdollisia samanlaisista yllättävistä tilanteista koituvia ongelmia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 59/1999 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kyseinen metsästyslain muutosesitys on kuvaavaa sille, että lainsäädäntö ei aina kaikilta osin seuraa elävää elämää ja jälkikäteen sitten reagoidaan asioihin. Kyseessähän on sellainen metsästyslain muutos, jossa nykyinen tilanne, jossa korvataan petoeläinten aiheuttamat vahingot, laajennetaan eläinten pitoon tarkoitetulle irtaimelle omaisuudelle aiheutuvasta vahingosta myös ihmiselle aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen. Tämä muutos on edennyt vasta sen jälkeen, kun erittäin ikäviä tapauksia on myös petoeläinkannan voimakkaasta kasvusta johtuen Suomessa tapahtunut.

Vauhditusta tämä asia sai valtiovarainvaliokunnan viime talven käsittelyssä, jossa valiokunta mietinnön ensimmäisen käsittelyn yhteydessä päätti yksimielisesti, että selvitetään toiseen käsittelyyn mennessä, miten valiokunta voisi puuttua tähän kysymykseen. Sovitulla tavalla selvitettyäni maa- ja metsätalousministeriön työryhmätyöt kyseisestä asiasta ja todettuani, että maa- ja metsätalousministeriö ei ollut tikkua ristiin laittanut muutaman vuoden vanhan työryhmämietintönsä kanssa, valiokunta yksimielisesti hyväksyi edellytyksen, että lainsäädäntöä muutetaan pikaisesti koskemaan petoeläimen ihmiselle tai muulle kuin porotalouteen, maatalouteen tai muuhun eläinten pitoon tarkoitetulle irtaimelle omaisuudelle aiheuttaman vahingon korvaamista. Tämä on se tausta, kuinka asia eteni hallituksen listalle, ja nyt myös hallituksen esitys on saapunut eduskunnan käsittelyyn.

Sinänsä kuvaavaa on se, että maatalous ja sen eläimet ovat olleet erityisessä suojeluksessa, mutta ihminen ei. Tämä valitettava johtopäätös antaa tämänkin jälkeen syytä miettiä, mikä tilanne on. Lainsäädäntö on kuvannut sitä, että petoeläimet eivät ole olleet erityinen turvallisuusriski Suomessa. 1900-luvulla ei ilmeisesti suurpetoja ole ollut niin paljon kuin niitä nyt on.

Tällä hetkellähän Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvion mukaan maassamme on runsaasti yli tuhat karhua. Niiden kestäväksi metsästysmääräksi on arvioitu 108. Kun itse kesäkuussa eräiden edustajien kanssa vaadin maa- ja metsätalousministeri Hemilältä ja hallitukselta selvityksiä siitä, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä karhukannan kasvun pysäyttämiseksi ja kansalaisten turvallisuuden varmistamiseksi, ministeri ei vastauksessaan katsonut olevan tarvetta mihinkään erityisiin toimenpiteisiin. Ainoataan Pohjois-Karjalan riistanhoitopiirin alueelle sekä toisaalta Kymen riistanhoitopiirin alueelle annettiin vähän runsaammin lupia. Muutoin maassa ei juurikaan, esimerkiksi keskisen Suomen ja Savon osalta eikä ennen kaikkea myöskään ruuhka- ja voimakkaan taajama-alueen Etelä-Suomen osalta, erityisiä toimenpiteitä ainakaan luvattu.

Sen sijaan ministeriö lupasi kovasti jakaa tietoa karhun käyttäytymisestä, samoin kuin menettelyohjeita karhun kohtaamisen varalta. Näitä ohjeitahan itse kukin on sinänsä seurannut ja huomannut, että siellä on hyvin keskeistä kuoliaaksi tekeytyminen muun muassa. Minä luulisin kuitenkin, että tällaisia Kansallisteatterin kykyjä Suomen kansassa on vähemmän, jotka pystyvät karhun kohdatessaan tällä tavalla tämän uhan korjaamaan ja välttämään.

Sen sijaan on varmasti tärkeätä karhukannan suuruuteen nyt vakavasti kiinnittää huomiota. Kyseessä on erämaiden eläin. Se ei ole takapihan, pihapiirin eikä taajama-asutuksen eläin. Tämän takia tähän on myös puututtava.

Samalla, kun sinänsä tämä korjaus tehdään ja muistetaan, että ihmisen henkeä ei korvata kyllä rahallakaan, on petoeläinkantakysymys otettava voimakkaammin esille, koska on selvää, että erilaiset käyttäytymismallit ovat mahdollisia, vaikka karhut normaalitilanteessa pyrkivät välttämään ihmisen läheisyyttä. Karhukannasta löytyy myös hyökkääviä yksilöitä. Suurpeto- ja erityisesti karhukannan kasvu lisää vääjäämättä Ruokolahden kaltaisten tapausten todennäköisyyttä nimenomaan pennun mukanaollessa.

Karhukannan voimakkaan kasvun aiheuttama turvattomuus on ollut jokaiselle, joka vain

viitsii ihmisten kanssa keskustella, voimakkaasti esillä ja on sitä kautta vaikuttanut myös hyvin merkittävällä tavalla asiaan, joka on minusta hyvin kielteinen. Se on vaikeuttanut jokamiehenoikeuksien hyödyntämistä. On selvästi tullut turvattomuutta marjojen ja sienien keruuseen ynnä muuhun jokamiehenoikeuksien hyödyntämiseen.

Tältä osin muun muassa Metsästäjäliiton taholta on aiheellisesti vaadittu karhukannan kasvun välitöntä pysäyttämistä kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi. On ollut ihan myönteistä, että myös silloin tällöin me eri kansanedustajat olemme tähän puuttuneet. Huomasin, että alkiolainen eduskuntaryhmäkin oli tässä ollut aktiivinen loppukeväästä.

Arvoisa puhemies! Minusta on syytä tässä tilanteessa arvioida karhu- ja petokannan kasvun laajuutta ja nimenomaan myös reagoida tilanteessa, jossa voimakkaan asutuksen ja taajamaasutuksen osalta on syntymässä ongelmia, ja on pidettävä myös nimenomaan rajaseudulla tilanne hallinnassa. Itä-Suomessa on todettu yleisesti, että kanta on kasvanut liian suureksi.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Nykyisen metsästyslain 87 §:n mukaan karhujen, susien, ahmojen ja ilvesten kotieläimille ja muulle omaisuudelle aiheuttamat vahingot korvataan täysimääräisinä valtion varoista. Henkilövahingoista ei minkäänlaisia korvauksia suoriteta. Otan esimerkiksi mehiläispesät tai perheen, joka menettää koiran. Näistä korvaukset tulevat, mutta henkilövahinkoja ei noteerata millään lailla. Tietysti normaalit tapaturma- ja henkilövakuutukset korvaavat suurpetojen aiheuttamat henkilövahingot.

Henkilövahingot kattavan korvausjärjestelmän puuttuminen on lisännyt onnettomuuksien aiheuttamia menetyksiä entisestään. Viittaan viime vuonna tapahtuneeseen lenkkeilijän traagiseen kuolemaan ja pariin vaikeaan vammautumistapahtumaan. Molemmissa olivat syynä karhun aiheuttamat vahingot.

Nykyisenlaisten karhunmetsästyssäännösten muuttaminen on mielestäni myös välttämätöntä. Tämän syksyn onnistuneet jahdit ja karhunmetsästyksen sujuminen ennätyksellisen nopeasti kertovat vahvasta karhukannasta.

Edellä mainitut ikävät onnettomuudet ovat vauhdittaneet myös keskustelua suuremmasta kansallisesta itsenäisyydestä karhukannan hoidossa. Ministeriö käsittääkseni parhaillaan valmistelee esitystä komissiolle karhun siirtämisestä tiukasti suojeltavien eläinlajien joukosta riistaeläinten joukkoon.

Arvoisa puhemies! Karhu, susi, ahma ja ilves ovat maamme alkuperäisiä riistaeläimiä, joilla on oltava paikkansa Suomen luonnossa myös tulevaisuudessa. Kyseisiä petoja on kuitenkin voitava metsästää ja niiden kantoja säädellä kestävän käytön periaatteella. Petokannoista pitäisi pystyä päättämään kansallisesti. Erityisesti karhukannan kasvun nykyistä voimallisempi rajoitus ja oikeus kansalliseen karhukannan hallintaoikeuteen on parasta ennaltaehkäisevää toimintaa myös karhun aiheuttamien henkilövahinkojen torjumisessa.

Hallituksen esitys eduskunnalle metsästyslain 87 §:n muuttamisesta on hyvä. Asian jatkokäsittelyssä valiokunnassa toivon otettavan kantaa seuraavaan asiaan: mielestäni hirven metsälle aiheuttamien vahinkojen korvauksia voitaisiin rajoittaa niiden maanomistajien osalta, jotka eivät vuokraa maitaan hirvenmetsästykseen seuroille.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia on tietysti ihan vakava. Täällä on viitattu Ruokolahdella 1998 kesällä tapahtuneeseen nuoren rajamiehen, rajaupseerin kuolemaan johtaneeseen välikohtaukseen ja siihen, että silloin tämä asia tuli ajankohtaiseksi. Tuolloin esitin maa- ja metsätalousministerille kirjallisen kysymyksen, mikä tilanne on. Vastaus viime vuoden kesällä oli se, että ei ole olemassa lainsäädäntöä tässä asiassa. (Ed. Rajamäki: Se nyt on ollut tiedossa!) — Mutta se ei ollut niiden ihmisten tiedossa, joita asia koski, ed. Rajamäki, nimenomaan omaisten, jotka pyysivät apua. Kysymys oli nimenomaan siitä, ja myös kysyttiin sitä, mitä valtiovalta aikoo asiassa tehdä, ed. Rajamäki.

Nyt on siis tehty, ja on hyvä, että on tehty, mutta on myös syytä hiukan palata siihen tapahtumaan. Se oli todella välikohtaus siinä mielessä, että siinä kaikki epäedulliseen ja surulliseen lopputulokseen johtaneet tekijät sattuivat yhtä aikaa: tuulen suunta, ne paljon mainostetut lenkkitossutkin, äänetön kulku, tapahtumaan liittyvä uhrin käyttäytyminen jne. Kaiken kaikkiaan oli kysymys poikkeuksellisesta tilanteesta. Kun asiasta on liikkunut kaikennäköisiä makaabereja käsityksiä julkisuudessakin, niin on todettava, että kuolemaan johtanut tapahtuma oli se, että karhun kynsi viilsi arteria carotis internan eli kaulavaltimon poikki. Tämä oli ainoa vamma tietojeni mukaan, joka rajamiehellä oli. Toisin sanoen tämä oli monen tapahtuman summa.

Sanon tämän sen takia, että on aivan selvästi tässä maassa ollut liikaa liikkeellä karhuhysteriaa, sen tyyppistä ajattelua, että nyt pitäisi esimerkiksi karhukantaa pudottaa oleellisesti siitä, mikä se on tällä hetkellä. En väitä, että tässä olisivat nimenomaan metsästysjärjestöt liikkeellä, vaan yleisesti tämän tyyppinen henki on monissa puheissa ollut. Nimenomaan kaakkoisessa Suomessa johtuen myös maantieteestä ynnä muusta on muutama alue, muun muassa Parikkala ja Ruokolahti, joilla on aivan selvästi liikaa karhuja. Sen lisäksi on tietysti karhujen käyttäytymiseen tullut muutoksia, mutta niihinkin löytyy monesti selkeä selitys. Yksi on se, että esimerkiksi Ruokolahdella on edelleenkin käytössä avokaatopaikka, joka yksinkertaisesti houkuttelee karhuja ja pitää ne paikalla.

On aivan selvää, että ne karhut, jotka ovat menettäneet ihmistä kohtaan tuntemansa luontaisen pelon, pitää lopettaa. Ne, jotka tunkeutuvat ja tulevat ihmisasutuksen piiriin, tulee luonnollisesti myös lopettaa. Normaali pelko, mikä näiden kahden lajin välillä vallitsee, on aivan hyvä. Mutta sen pitää, arvoisat kansanedustajat, olla normaalia, ei hysteeristä, myöskään ihmisen puolella.

Sitten toinen puoli tästä asiasta: on puhuttu karhukoirien kouluttamisesta. Siinä varmasti on tekemistä ja olisi tekemistä Suomen alueella rajan tällä puolella. Tähän saakka koulutusta on suoritettu rajan itäpuolella ja käsitykseni mukaan usein varsin kyseenalaisella tavalla. Ainakin Kannaksella on sellainen esimerkkitapaus, josta voi todeta, että koulutuksessa on eläinrääkkäys ollut vahvasti mukana. Eli koulutettakoon mieluummin täällä ja asiallisesti kuin esimerkiksi Venäjällä.

Toisaalta jatkuvasti tulee tietoomme myös toisenlaisia ikäviä tapahtumia, esimerkiksi pohjoisesta, Lapista, jossa moottorikelkalla ajetaan karhuja ja pentueita takaa. Nämäkin on hyvä pitää mielessä ja huomata, että emme ole vielä kasvaneet aivan täyteen mittaan hyväksymään suurpetojen oikeutetun olemisen Suomessa.

Lopuksi haluan vielä painottaa sitä, ettei tule arvoisille kansanedustajille väärinkäsitystä, (Ed. Rajamäki: Ei jäänyt epäselvää!) että ne olosuhteet, jotka liittyvät ihmisasutuksen läheisyyteen tuleviin karhuihin ja niihin suurpetoihin, jotka ovat menettäneet ihmispelon, pitää pystyä asiallisesti hoitamaan. Hallituksen esitys on hyvä ja asiallinen. Todellakin se, että tätä asiaa ei ole aikaisemmin ollut laissa, kertoo siitä, että karhu oli hävitetty lähes sukupuuttoon Suomesta.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusaselle voisi todeta, jotta olipa se latinankielinen nimi mikä hyvänsä, niin ihmiseltä lähti Ruokolahdella kuitenkin henki — se on se pääasiallinen sanoma — ja sen aiheutti karhu.

Hallituksen esitys siitä, jotta korvataan myös ihmiselle aiheutetut vahingot, on hyvä, niin kuin täällä ovat monet muutkin edustajat jo aikaisemmin todenneet. Metsästyslaissahan on lausuma siitä, että korvataan myös liikenteelle aiheutetut vahingot. Yksi ongelmakohta koko ajan, jonka viime kaudella monesti olen ottanut esille ja josta olen tehnyt jopa kirjallisen kysymyksen, on yhä edelleen se, että jos karhu aiheuttaa liikenteessä vahingon, niin sen autolle aiheuttamaa vahinkoa jostakin syystä ei ole korvattu, eli sillä maa- ja metsätalousministeriön momentilla ei ole ollut rahoja, joista se asia olisi pitänyt korvata. Täällä todetaan yhä edelleen, että korvaus maksetaan valtion talousarviorajoissa. Ilmeisesti sellaiseen juttuun ei ole ollut vielä viime vuonnakaan eikä tänäkään vuonna varoja, jolla korvattaisiin siinä tilanteessa vahinko, jos se kohdistuu autoon. Näitä tapauksia on muutama vuodessa.

Tiedän Pohjois-Karjalassa olleen neljän vuoden aikana kaksi tapausta, joissa karhu tuli auton eteen ja aiheutti toisessa vähän isomman ja toisessa vähän pienemmän vahingon. Kun näissä tapauksissa vakuutuksen ottajilla, auton haltijoilla tai omistajilla, ei ollut kaskovakuutusta, he saivat maksaa itse auton korjauskustannukset. Toivon nyt, sitten kun hallituksen esitys valiokuntaan menee, että siellä voitaisiin ottaa tällainen asia esille maininnalla, että erityisesti myös nämä asiat korvattaisiin.

Sen sijaan uutena asiana oleva ihmiseen kohdistuva korvaus on hyvä. Ei sillä pelasteta henkeä, vaan jos henki menee tai pahasti vammautuu, niin sillä tietysti joitakin kärsimyksiä voidaan vähän lievittää, mutta hengenmenoa ei pystytä millään estämään. Siinä mielessä minun ehdotukseni olisi, että ei kun vain osoitetaan karhupyssyä sinnepäin ja annetaan lupia myös siihen, että voidaan karhuja kaataa.

Erityisesti Ruokolahden ja Kymen seudut ovat ongelma-alueita. Samoin meillä Pohjois-Karjalassa on joitakin tihentymäalueita, joilla kanta on todettu ylisuureksi. Osin tämän syksyn metsästystilannetta kuvannee sillä seudulla, jolla itsekin asun, että aika pienellä kulmakunnalla alueellisesti oli kuusi lupaa metsästysseuralla yhdessä käytettävissä ja vajaassa viikossa kaikki ne karhut ammuttiin. On siellä nytkin havaintoja, ja joka päivä ihmiset soittavat ja pelkäävät, voiko

lähteä marjaan ja voiko tällaisia vahinkoja sattua jatkossakin.

Ed. Rajamäki totesi, että jokamiehenoikeudet jopa vaarantuvat niillä alueilla, joilla näitä suurpetotihentymiä on. Sen takia meidän tehtävämme olisi tietysti vaikuttaa siihen, millä tavalla lupia voitaisiin saada enemmän niille alueille, joilla on ylisuuri suurpetokanta, ovat pedot sitten karhuja tai susia. Sitä vastaan en ollenkaan laita, jos Länsi-Suomeen ja Keski-Suomeen halutaan petoja; olemme valmiita järjestämään kyllä kuljetuksen sinne ja siirtoistutuksin täydentämään kantaa niille seuduille, joissa pula näistä petoeläimistä on.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen sanoi, että ei ole mitään syytä mihinkään hysteriaan, mutta minusta tuntuu, että tässä on nimenomaan nyt sellaisesta aiheesta kysymyskin. Kun viime lauantaina kuuntelin radiota, siellä sanottiin liikennetiedotusten joukossa, että Espoossa on ihmisten syytä olla varovaisia, kun alueella on nähty karhu.

Niin hyvä kuin hallituksen esitys onkin, minusta tuntuu, että perimmäiset lähtökohdat ovat olleet sellaiset, että kun karhu on nyt löytänyt Kehätien sisäpuolisen alueenkin, on tullut tarve löytää sellainen tapa ja muoto, että näiden ihmisten henki nähdään täällä arvokkaaksi. On mielestäni aika erikoista, että kun täällä nähdään karhu, siitä tarvitsee heti tiedotusvälineissä välittömästi tehdä uutinen, kuin suuri maanhätä olisi kyseessä, mutta kun karhu on Ruokolahdella tai Kiteellä, ei ole mitään syytä eikä aihetta, eikä se siellä ihmisiä uhkaa. Näin annetaan ymmärtää ja nähdä.

Joku metsuri Ruokolahdelta kohtaa 18 kertaa kesän aikana karhun hyvinkin läheltä, joskus normaaliampumaetäisyydeltä, mutta useimmiten lähempää. Tämä ei ole mikään uutinen, ja nähdään, että se ei uhkaa metsurin elämää eikä tulevaisuutta. Ei uhkaa niin kauan kuin metsuri säilyy hengissä.

On nähtävissä, niin kuin täällä todettiin, että jos selvitään ja päästään siihen, että löydetään EU:lle esitykset ja tavat, joilla direktiivimuutos saadaan aikaiseksi, niin että karhu saadaan metsästettävien eläinten luetteloon eikä se ole suojeltavien uhanalaisten joukossa, tämä asia tulee Suomessa tasapuolisesti oikein todettua.

Niin kuin ed. Esa Lahtela totesi, niin mielellään petoja ollaan siirtämässä läpi valtakunnan jokaiseen Suomen kolkkaan niin, että kaikki ihmiset pääsisivät niiden kanssa tutuiksi ja tapaisivat niitä päivittäin. Silloin tämä asia vasta nähtäisiin sellaisena kuin sen vakavuus kaiken kaikkiaan edellyttää.

Kautta aikojen puhuttiin, että sataan vuoteen ei ole karhu ihmistä syönyt eikä ihminen ole joutunut karhun suihin eikä kuollut sen takia. Mutta 1800-luvun puolivälissä vuosittain kuoli petojen tappamina noin 20 henkilöä. (Ed. Pulliainen: Missä tällainen tieto?) — Kirjassa. Tällaisenaan tämän asian ja kirjallisuuden todistaminen tulee ed. Pulliaiselle vielä tarkemmin selviteltyä. — Sen jälkeen löydettiin tapa ja muoto, jolla ryhdyttiin maksamaan tapporahaa. Vuosittain valtion varoista, jotka kuntakokous jakoi, maksettiin tapporahaa ja saatiin petokanta sellaiselle tasolle, jolla hyvinvointi-Suomi on sen jälkeen pystynyt olemaan, niin että varsinaista vaaraa, että joutuisi petojen suihin, ei ole ollut olemassa. Kunnes nyt viime vuonna tämä asia tuli ajankohtaiseksi ja konkreettisesti toteen näytetyksi.

Metsästäjien perimmäinen tavoite on, että he saavat metsästää tätä Suomen uljainta petoa niin paljon kuin siihen mahdollisuuksia on olemassa. He eivät missään tapauksessa — vaikka ed. Tiusanen ja uskallan veikata että monet muutkin provosoituvat tämän päivän aikana ja puhuvat ja selvittävät, että metsästäjien tarkoitus olisi lopettaa karhut ja tappaa ne sukupuuttoon — ei missään tapauksessa se ole heidän tarkoituksensa. He haluavat niitä metsästää, niin myöskin ed. Pulliainen. He haluavat niitä metsästää, mutta he haluavat myöskin sitä, etteivät karhut häiritse ihmisten elämää asutuskeskuksissa ja sellaisenaan aiheuta metsästyksen vastaista reaktiota normaali-ihmisissä, myöskin sitä, ettei tule tapahtumaan niin, että normaali vapaa jokamiehenoikeus, josta ed. Aittoniemi on usein teroittanut ja kysellyt, vaarannu ja etteivät ihmiset uskalla käydä marjassa, elää normaalia elämää. Karhun pitää pelätä ihmistä ja olla pois ihmisten ilmoilta. Silloin se asia on oikeassa järjestyksessä ja hoidossa.

Sellaisenaan tässä keskustellaan karhusta, mutta karhu ei ole perimmiltään pahin eläin, mitä tässä luettelossa mainitaan: karhu, susi ja ahma. (Ed. Nepponen: Mikä se on?) — Ed. Nepponen, se on susi. — Tämä saattaa olla monelle edustajalle aika outo tieto, että se pahin eläin, mikä tässä luettelossa on mainittu, on susi. Se johtuu sellaisesta asiasta, että karhu menee kuukauden kuluttua talviunillensa eikä sitä talvella paksujen lumien aikana ole eikä näy. Mutta sen sijaan susi nälkäisenä, entistä pahempien olosuh-

teiden vallitessa saalistaessaan leipäänsä, ruokaansa, tulee entistä rohkeammaksi ja tulee todella ihmisten ilmoille. Toivon mukaan koskaan ei tule käymään niin, että ennusteeni heittäisi niin, että susi on se, josta keskustellaan tulevina vuosina myöskin eduskunnan salissa. Veikkaan niin, että mitenkään tähän ed. Pulliaista mukaan ottamatta susi tulee olemaan todella se ongelma, jonka me kohtaamme maaseudulla, harvaan asutuilla seuduilla, sen jälkeen kun susi nälkäisenä tarttuu ihmiseläjään.

Esitys kaiken kaikkiaan on varsin hyvä, mutta jos sitä täydennettäisiin niin, että siinä selvästi todettaisiin, että myöskin ihmisvahinkojen estämistoimet ja siihen liittyvät rajoittamistoimet tulisivat korvausten piiriin, asia tulisi kuntoon ja järjestykseen. Tällä kertaa on jokapäiväistä ja tavanomaista useammassa paikassa Suomessa, että lapset joudutaan kuljettamaan kouluun sen takia, että heitä ei uskalleta päästää kulkemaan normaalikoulureittejänsä, kun on vaara karhuista ja susista. Tämäkin on sellainen tekijä ja asia, joka pitäisi korvata myöskin valtion varoista. Keskusteluissa, joissa on tätä asiaa läpikäyty, on annettu ymmärtää, että se on kuntien tehtävä. Eivät kunnat päätä siitä, montako sutta Suomessa saa olla ja montako täällä on tavoitteena pitää, montako karhua täällä on tavoitteena pitää jne. Kyllä asia on eduskunnan ja valtiovallan päätösvallassa. Se, joka päättää ja tekee, sen pitää olla myöskin velvollinen korvaamaan ja hoitamaan nämä asiat.

Myöskin puhutaan, että irtaimen omaisuuden korvaaminen hoidetaan ja tehdään tämän lakiesityksen puitteissa. Se ei ole irtainta omaisuutta, jos karhu hermostuessaan ja vaistotessaan hunajan mökin sisältä purkaa sen mökin nurkan ja käy syömässä. Se on kiinteistö, ja tällainen asia pitää myöskin löytää ja mahduttaa tähän, millä se korvataan ja hoidetaan. (Ed. Tiusanen: Pitää muistaa ottaa hunajat mukaan!) On sellainen asia, että myöskin hunajat, jos ne otetaan tupaan, pitäisi varmaan johonkin betonibunkkeriin kytkeä, että se asia tulisi kuntoon ja järjestykseen.

Tässä asiassa puhutaan, että asetuksella voidaan myöskin muiden petojen aiheuttamat vahingot korvata. Miksi ei siihen voida ottaa suoraan mukaan se, että kaikki suojeltujen petojen vahingot korvataan ja hoidetaan? Erityisesti Suomessa ei ole suojeltu äsken mainittua leijonaa, mutta sekin olisi yksi vaihtoehto, joka hyvin tulisi kysymykseen ja toteutuisi.

Tässä puhutaan välittömistä henkilövahingoista ja niiden toissijaisesta korvaamisesta, jos mitään muuta kautta niitä korvauksia ei makseta. Mielestäni sisällön pitäisi olla sellainen, että ensisijaisesti korvataan valtion varoista. Puhutaan, että talousarvion puitteissa. Mielestäni sisällön pitäisi olla sellainen, että talousarvioon on varattava riittävä määräraha, joka riittää vahinkojen ensisijaiseen korvaamiseen. Ei siihen perheenhuoltajaan, joka usein saattanee olla isä tai äiti, henkeä synny eikä löydy eikä ihmisen henkeä koskaan voida rahalla mitata eikä tehdä, vaan pitäisi myöskin tehdä niin, että perheen huolto ja huoltajuus sekä siihen liittyvät korvaukset selvästi sisältyisivät esitykseen ja olisivat siinä mukana. Silloin tässä olisi järkeä ja itua olemassa.

Kun ed. Tiusanen puhui koirien kouluttamisesta, tässä asiassa niiden koirien kouluttaminen ja kokeileminen ei ole ollenkaan se pahin vaihe, kun se koira hätyyttää sitä karhua siinä langassa, vaan pahin vaihe on se, kun se on siinä häkissä, ennen kuin se viedään sinne metri kertaa metri -häkissä. On aina sanottu, että edustajien toimet eivät johda mihinkään eikä niillä ole mitään valmista. Tässä on erittäin hyvin nähtävissä, että muun muassa ed. Kankaanniemi on asiaan kiinnittänyt huomiota kirjallisella kysymyksellä, toivomusaloitteella jne. Tämä on nyt johtanut tulokseen ja toimintaan. Ed. Mähönen on tehnyt tästä lakialoitteen. Ed. Aittoniemi on asiaan palannut useamman kerran niin kuin moni muukin edustaja. On nähtävissä, että kyllä edustajan työllä ja toiminnolla, jos sitä uutterasti tehdään ja asioihin kiinnitetään huomiota, on myöskin tulosta. Kun tätä esitystä vähän parannetaan vielä ja valiokuntakäsittelyssä kuullaan asiantuntijatahoja, jotka ovat tätä lähellä, muun muassa Suomen Kennelliittoa, mihin ed. Tiusanen viittasi koirien kouluttamisen osalta, Kuntaliittoa ja monia muita lähellä asiaa olevia, uskon, että siitä tulee varmasti hyvä.

Rouva puhemies! Toivon, että eduskunta keskustelee asiasta vakavalla mielellä ja tämä työstetään valiokunnassa niin, että siitä tulee koko Suomea ja sen tulevaisuutta palveleva laki ja lakimuutos.

P u h e m i e s : Arvoisat edustajat! Minäkin toivon, että eduskunta keskustelee asiasta, mutta tässä asiassa kehottaisin kiinnittämään huomiota nimenomaan korvauskysymykseen, jota lakiehdotus käsittelee. Taustan laajuus saattaa mennä hivenen pitkälle, kuten olemme saattaneet kuulla.

Ed. Nousiainen: Arvoisa rouva puhemies! Itse korvauskysymykseen, johon metsästyslain 87 §:n muutos kajoaa. On mielestäni hyvä, että nyt käsittelyyn tulleella metsästyslain muutoksella laajennetaan suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvauksen piiriä. Se merkitsee sitä, että vahingot ihmisille korvataan valtion varoista ja voimassa olevan säätelyn lisäksi muullekin kuin eläinten pitoon käytetylle irtaimistolle. Periaatteessa on kuitenkin näin, että asia ei ratkea aina sillä, että syntynyt vahinko voidaan korvata tai että se korvataan.

Erityisesti Itä-Suomessa pitäisi kyetä alueellisesti säätelemään suurpetojen määrää, varsinkin karhukantaa. Nykyinen karhukanta aiheuttaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle. Kuten on todettu, ihmiset eivät rohkene mennä luontoon marjastamaan, käyttämään jokamiehenoikeuksia, metsästystilanteessa syntyy vaaramomentteja, hirvijahdin aikaan erityisesti ajo- ja passimiesjärjestelmässä, ja kaikki nämä ovat vaarassa aiheuttaa tapahtumia, joissa aihetta korvauksiin voi syntyä.

Nykyinen karhukanta aiheuttaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle. Suurpedot, varsinkin karhut ja sudet, tulisi voida siirtää pois Euroopan unionin komission tiukasti suojeltujen eläinten luettelosta riistaeläinten joukkoon, kuten on todettu, tai ainakin direktiivin tulkintaa tulisi muuttaa ja selkeyttää siten, että kansallisesti voidaan päättää karhukannan määrästä silloin, kun kanta aiheuttaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle. Silloin, kun ympäristövaliokunta oli Brysselin matkalla ja kuuli ympäristölakimiehiä, tulkinta oli tämän suuntainen. Kun karhukanta aiheuttaa vaaraa yleiselle turvallisuudelle, kansallisesti voidaan päättää karhukannan säätelystä eikä vain rajoittua päättämään metsästys- ja kaatoluvista niille karhuyksilöille, jotka aiheuttavat häiriötä tai ovat häirikkötapauksia.

Meillä on kehittynyt riistanhoitohallinto, riistanhoitopiirit. Ne kykenevät alueellisesti säätelemään riistakannat, petoeläinkannat, ja minusta tätä alueellista päätösvaltaa, joka muutoinkin on laajenemassa, tulisi myös riistanhoitohallinnon puolella näissä kysymyksissä käyttää.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean, että itse lakiesityksestä olen ed. Rajamäen kanssa samaa mieltä mutta kaikesta muusta, mitä hän äsken totesi, olen täysin eri mieltä. (Ed. Rajamäki: Tätä odotinkin!) On aivan uskomatonta, että ed. Rajamäki voi olla noin vähillä tiedoilla varustettu näissä asioissa.

Ensin korvausjärjestelmän historiasta, arvoisa puhemies, joitakin näkökohtia. 60-luvulla Ruotsin valtiopäivillä ryhdyttiin perusteellisesti selvittämään sitä, millä tavalla suurpetojen kotieläimille ja porotaloudelle aiheuttamat vahingot voitaisiin oikeudenmukaisesti korvata. Se johti sellaiseen menettelyyn, että sieltä taholta käännyttiin Suomen puoleen ja pyydettiin, että tehtäisiin tavallaan ulkopuolisena, ei keskustelun osapuolena olevana tahona ehdotus, niin että sillä voisi olla poliittiset läpimenomahdollisuudet Ruotsin valtiopäivillä. Näin tein ehdotuksen Ruotsin valtiopäiville ja se myös siellä hyväksyttiin. Sama järjestelmä hyväksyttiin 70-luvulla myös Suomeen, ja nyt ollaan tätä käytäntöä parantamassa aivan oikeaan suuntaan.

Vaikeutena, kun ed. Tiusanen viittasi Kennelliittoon, tässä on ollut se, että pitäisi löytää ratkaisu sille, mikä on koiran oikea arvo ja mikä on sen käyttötarkoitus. Jos koiraa käytetään karhun metsästykseen ja se on niin huono koira, että karhu syö sen poskeensa, niin olen kyllä sitä mieltä, että ei sitä pidä valtion varoista korvata. On paljon muita vastaavanlaisia tilanteita ja asioita, että pitää jokin tolkku hommissa olla. Mutta Kennelliiton edustajilla ei löytynyt ymmärrystä näihin asioihin, ja niin asia tavallaan jäi hoitamatta. Siitä yritettiin keskustella, olin keskusteluissa mukana, mutta se vain ei onnistunut.

Sitten tuli tunnettu Ruokolahden tapaus, josta ed. Seppo Lahtela loi aivan uskomattoman version. Tilannehan oli yksinkertaisesti vain sillä tavalla, että lenkillään sissiluutnantti tahtomattaan joutui äitikarhun ja sen pennun väliin, otti puseron päältään ja huitaisi sillä karhua ja karhu huitaisi takaisin, yhdellä kynnellä veti selkään naarmun ja se aiheutti kuoleman ja siinä kaikki, ei mitään muuta. Jos nyt katsotaan, kuka tämän aiheutti, sen aiheutti valitettavasti tämä henkilö itse, siinä kaikki. (Välihuutoja) — Kyllä se nyt vain näin on, että kun meni huitomaan karhua, karhu huitaisi vastaan ja sillä siisti. Tästä on tehty mitä uskomattomimpia tarinoita jnp.

Ei voida sanoa, että karhu tuossa tilanteessa, kun ihminen joutuu äitikarhun ja sen pennun väliin, olisi vaaraton, ei missään nimessä. Mutta todennäköisyys, että tällaisia tilanteita tulee, on äärimmäisen pieni. Se karhukannan runsastuminen, ed. Rajamäki, joka Suomessa on tapahtunut viime vuosien aikana, ei tätä todennäköisyysarvoa, että tällainen tilanne syntyisi, ole suinkaan lisännyt. Se on niin pieni todennäköisyys lisää, että sillä ei sen suurempaa merkitystä tässä yleensäkin vaarallisessa maailmassa ole.

Mikä koskee karhun asemaa ylipäätään lainsäädännössä, johon tämä esitys liittyy, ed. Rajamäki, te olitte mukana vuonna 93, kun yksimielisesti säädettiin uusi metsästyslaki, jossa vahinkoeläimestä — huom., ed. Rajamäki, yksimielisesti — tehtiin riistaeläin, mikä tarkoittaa sitä, että sen kantoja tulee metsästää kestävän käytön perusteella aivan niin kuin ed. Kähkönen puheenvuorossaan totesi. Juuri näin siellä metsästyslaissa sanotaan. Se tarkoittaa kansallisesti sitä, että tämän mukaisesti myös voidaan karhukannan tuottoa verottaa. Se on aivan oikein ja asiallisesti. Se ohjataan sinne alueelle, missä se on tarkoituksenmukaista niin, että perimmäinen tavoite, kestävän käytön periaate, toteutuu. Ei tässä sen ihmeellisemmästä asiasta ole kysymys.

Mikä koskee EU-lainsäädäntöä, täällä on mielenkiintoinen yksityiskohta, että tästä asiasta, joka ei ole ongelma Suomelle tällä hetkellä, on tehty näin suuri asia. Tämä ei ole tämän hallituksen esityksen eikä tämän sanotaanko karhupolitiikan hoitamisen kannalta olennainen asia ollenkaan, ed. Kähkönen ja myös ed. Nousiainen. Se ei ole ongelma-asia. Ne ongelmat ovat, jos ne jostakin johtuvat, meidän aivoissamme ja asennemaailmassamme ja siinä kaikki. Siellä ovat ne ongelmat, jos ne jossakin ovat, mutta ei tässä lainsäädännössä. Meillä on kestävän käytön periaate metsästyslaissa, ja sen mukaisesti toimitaan.

Me emme pystyisi, ed. Rajamäki, 108:aa karhua oikeutetusti tappamaan metsästyksen kohteena, jollei karhukantamme saisi muuttovoittoa naapurista. Mutta se sitä saa, ja se mahdollistaa näin suuren kestävän käytön periaatteella määräytyvän verotusmahdollisuuden. (Eduskunnasta: Onko se realiteetti?) — Se on tällä hetkellä realiteetti, ja se on ihan okei. Kun niitä tulee, se mahdollistaa sen eli asia on täysin okei. Ei tässä ole mitään. Totean vain nämä perusteet, minkä takia näin on, sillä karhun oma kannan lisääntyminen on niin alhainen, se on alhaisimpia nisäkkäiden joukossa koko maapallolla, joten siihen nähden, kun otetaan huomioon, että kannassa on 70 prosenttia uroksia ja 30 prosenttia naaraita, tämä määrä on suuri. Mutta kun tulee muuttovoitto, se mahdollistaa näinkin suuren karhukannasta tapahtuvan ihmisen aiheuttaman poistuman. Nämä asiat eivät ole oikeastaan kiihkoasioita ollenkaan, ihan asiallisia normaaliasioita, joita hoidetaan erittäin modernin nykyaikaisen lainsäädännön pohjalla ja sillä tavalla.

Mikä koskee susia, ed. Seppo Lahtela, aivan uskomatonta. Ei teille voi mitään muuta sanoa. Täällä oli aikoinaan kansanedustajana Juhani Vähäkangas ja hänellä oli aina tapana sanoa, että uskomatonta, ja nyt minä sanon: uskomatonta, ed. Lahtela!

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Hallitukselle ja ministeri Hemilälle on annettava vilpitön kiitos siitä, että metsästyslain muutosesitys on täällä käsittelyssä nyt. Runsas vuosi sitten tapahtui omalla kotiseudullani oikeastaan saman metsän sisällä, jossa itse asun, Multialla tapaus, jossa Ari Heinämäki -niminen mies joutui yllättäen karhun kanssa vastatusten. Hän pelastui siitä aivan ihmeen kaupalla. Kerrotaan, että pää oli jo karhun suussa mutta koira pääsi apuun sillä tavalla, että pelastuminen tapahtui mutta vammautuminen oli todella vakava. Tuon tapauksen jälkeen tein kirjallisen kysymyksen viime vuonna, ja siihen ministeri Hemilä antoi vastauksen, jossa hän toteaa, että metsästyslain 87 § on muutettava, jotta korvaukset ihmiselle voitaisiin myös valtion varoista maksaa. Tämän jälkeen tein myös toivomusaloitteen viime talvena tästä asiasta, ja tähän on luonnollisesti moni muukin puuttunut. Nyt ollaan tässä tilanteessa, että hallitus on toiminut, ja siitä on annettava kiitos.

On todella hämmästyttävää, että valtio korvaa tänä päivänä petoeläimen maataloudelle, kotieläimille, viljelyille, eläimille aiheuttaman vahingon. Siis myös monenlaiset rakenne- ja muut materiaaliset vahingot korvataan, mutta ihmiselle petoeläimen aiheuttamaa vahinkoa ei valtio korvaa.

Multian tapauksessa tälle mieshenkilölle aiheutuneet vahingot, ruumiinvammat ja sairaalassaolo, hoito aiheuttivat todella merkittävät taloudelliset kustannukset. Metsästäjävakuutus ei korvannut näitä, ja kun niitä ei valtiokaan korvannut, silloin siellä syntyi kansanliike ja hänelle kerättiin kansalaiskeräyksellä tukea niin paljon, että hän selvisi taloudellisesti tuosta tilanteesta. Tällainen tilanne meillä tänä päivänä Suomessa on, kun tämä lainsäädäntö on tällä pohjalla, millä se on.

Tiedämme, että karhujen määrä on kasvussa ja ihmisten pelko on samaan aikaan lisääntymässä muun muassa Keski-Suomessa. Onko hysteriaa vai ei, se on toisen luokan kysymys. Tosiasia on, että ihmiset eivät kerää marjoja, eivät uskalla liikkua luonnossa sillä tavalla kuin olisi järkevää ja kohtuullista karhujen takia. Näin ollen tilanne, joka meillä nyt on, alkaa johtaa siihen, että yleinen mielipide kärjistyy karhuja ja näitä petoja

vastaan. Tämä ei tietysti luonnonsuojelunkaan kannalta ole myönteistä.

Tietysti on niin, että on välttämätöntä, että ihmisille aiheutuvat vahingot korvataan, ja siihen tällä lainsäädännöllä nyt päästään, kun tämä muutos tulee voimaan toivon mukaan mahdollisimman pian. Toinen asia on se, että meillä karhukanta on liian suuri. Sitä pitää rajoittaa. Maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijan kanssa keskustelussa ilmeni, että Euroopan unionin säädökset meitä rajoittavat tässä suhteessa. On tietysti helppo jostain Brysselistä antaa sellaisia määräyksiä, että täällä pitää karhujen saada tallustella vapaasti kylissä ja kaupungeissa maaseudun metsäalueista puhumattakaan. Mutta meidän ja hallituksen on todella taisteltava tässä asiassa eteenpäin niin, että karhukantaa saadaan merkittävästi rajoitettua, ei kokonaan tarvitse hävittää, mutta asia pitäisi hoitaa niin, että ne ovat vain suurten erämaiden eläimiä.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tähän alkuun yksi juttu myös karhuhavainnosta. Taisi olla vuosi 1994, jolloin appiukkoni vielä eli. Hän piti mehiläisiä, ja mehiläispönttö oli minunkin maillani pystyssä. Sitten ilmaantui meillekin päin karhu, joka myös hyvin äkkiä löysi nämä mehiläispöntöt. Asiahan meni sillä tavalla, että karhu kävi kaatamassa ne pöntöt. Sen jälkeen piti soittaa poliisille. Poliisi tulee paikalle, ottaa valokuvat Polaroid-kameralla, ja sen jälkeen voi lähteä hakemaan korvauksia niistä vahingoista. Sen jälkeen kun poliisi oli tullut, menikö siinä päivä tai kaksi, kun hänellä oli muutakin tekemistä, pöntöt sai jälleen pinota päällekkäin. Meni päivä tai kaksi, ja sama karhu tuli uudestaan ja jälleen kerran se kaatoi ne, ja sama ralli meni eteenpäin. Silloin jo mietin, että ehkä poliisilla olisi jotain parempaakin tekemistä tässä maassa kuin pelkästään käydä valokuvaamassa kaadettuja mehiläispönttöjä. Mutta sellainen oli järjestelmä, ja toivottavasti tähän korvausjärjestelmään saadaan jotain muutakin tolkkua.

Se, että tämä esitys on täällä, johtuu ainoastaan siitä, että Suomessa karhukanta on huomattavasti runsastunut. Minulla on täällä mukana Ilpo Kojolan laatimat laskelmat, jotka hän noin vuosi sitten ympäristö- ja luonnonvaraneuvostolle esitteli. 90-luvun alussa minimikanta, joka on vähän eri asia kuin todennäköinen kanta, oli noin 500 yksilöä, ja tänä päivänä ollaan reippaassa 1 000 yksilössä. Kuitenkin metsästettyjen karhujen määrä on pysytellyt 80-luvulta lähtien noin 50:ssä. Vasta viime vuosina kannan runsastumisen takia metsästettyjen karhujen määrä on noussut noin 100 karhuun. Mutta koska me koko ajan saamme nettomuuttoa idästä, missä karhuja on monia tuhansia enemmän kuin Suomessa, kanta tulee nousemaan koko ajan, ja kun kanta nousee, todennäköisyys, että vahinkoja sattuu, on kuitenkin suurempi, lasketaan se millä tavalla tahansa.

Olennaista tässä on se, että vaikka Suomessa ei ole ehkä mitään karhuhysteriaa, tilanteita on ollut, ja on selvää, että ihmiset ovat levottomia ja huolissaan asiasta. Ei se kauhean mukavaa ole äideistä ja isistä lähettää 7 — 8-vuotiaita lapsia koulutiellekään. He menevät syyspimeässä tietä pitkin muutaman kilometrin päähän koulubussille. Vaikka kuinka lapsille kerrottaisiin, etteivät karhut ole vaarallisia eivätkä ne mitään tee ja ne väistävät kyllä ihmistä, niin luulen, että lapsella on kuitenkin monet asiat mielessä pimeätä tietä kävellessään.

Ei tähän millään muulla tavalla pystytä vaikuttamaan kuin sillä, että kantaa pitää säädellä vähän tarkemmin, pitää antaa enemmän lupia. Paitsi että saadaan häirikköyksilöitä pois, pitää myös vähän vähentää kantaa. Kyllä niitä karhuja siitä huolimatta tarpeeksi jää, niin että karhujakin tulevaisuudessa löytyy.

Täällä on puhuttu myös siitä, pitäisikö Suomessa karhun asemaa muuttaa nykyisin tiukasta suojeludirektiivistä toiseksi. Minusta se on järkevää, koska ainakin maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet sanovat, että aina, kun yksikin karhu kaadetaan luvalla ja kun se on kerran tiukasti suojeltu eläin, joka kerta pitää komissioon lähettää tarkat selostukset siitä, missä olosuhteissa ja minkä takia lupa on myönnetty ja miten metsästys on tapahtunut. Jos direktiivimääräyksiä vähän muutetaan, myös byrokratiasta päästään jos ei nyt kokonaan eroon, niin ainakin päästään paljon vähemmällä.

Sitten vielä ihan lopuksi. Kun tämä esitys aikanaan valiokuntaan menee, ehkä meidän valiokunnassa pitää tutkia tätä asiaa aika tarkasti ja katsoa, kattaako tämä esitys sittenkään vielä niitä kaikkia mahdollisia tapauksia, joita eteen voi tulla, jottei enää uudestaan tarvitse näihin korvauskysymyksiin puuttua.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Korvausjärjestelmän laajentaminen on järkevä ja hyvä asia. Valiokunnassa tosiaan on syytä miettiä, niin kuin ed. Jari Koskinen totesi, onko riittävän kattavaa se, mitä tässä keskustelussa on noussut

esiin. Yhdyn siihen, että kestävä käyttö on asia, jota on syytä pohdiskella niin, että ihminen ja luonto sopusoinnussa toimivat niin, ettei synny vaikeuksia. Aikojen kuluessa eri asiat punnitaan ja tilanteet ratkaistaan sen mukaan.

Tässä nousivat esiin hirvieläinten metsälle aiheuttamat vahingot. Meillähän metsästysoikeus liittyy omistusoikeuteen. Aika vaikea on kuvitella tilannetta, että sen mukaan, onko maa vuokrattu vai omassa käytössä, vahinkoja käsiteltäisiin eri tavalla. Yhdyn siihen joukkoon, joka varauksella suhtautuu siirtoistutuksiin tai oikeastaan hyvin kielteisesti, koska nimenomaan nämä eläimet ovat niitä yksilöitä, jotka eivät ole oppineet käyttäytymään siinä reviirissä, ja yleensä hankaluuksia tulee.

Itse asia tuntuu aika ongelmattomalta.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa rouva puhemies! En tullut puhujakorokkeelle puhumaan sen vuoksi, että aikoisin pitkään käyttää puheenvuoroa. Täällä on käytetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja puolesta ja vastaan, ja siinä suhteessa ei tänne olisi ollut aihetta tulla, mutta ajattelin, että eipähän tarvitse läähättää, jos kaksi minuuttia ylittyy muutamalla sekunnilla.

Kun kuuntelin näitä puheita omalla paikallani, ajattelin, kuinka oikeassa arvoisa puhemies olikaan huomauttaessaan, että käsittelemme korvauskysymystä petoeläinten ihmisille aiheuttamista vahingoista. Puheita kuunnellessa on epäillyt, olemmeko käsittelemässä eläinsuojelulakia tai jotain vastaavaa. Esityksen pääasiallinen sisältö, joka meillä on edessä, todella keskittyy vain petoeläinten, muun muassa karhun ja suden jnp., ihmisille aiheuttamiin vahinkoihin. Mutta niin kuin tapana tässä talossa tietysti on, siinä voidaan ottaa hyvinkin laajasti erilaisia näkemyksiä esille ja kertoa oma näkemyksensä.

Toinen mielenkiintoinen, ei tosin ainutlaatuinen mutta mielenkiintoinen, havainto tämän keskustelun aikana on ollut se, että me olemme vuoron perään todistamassa, kuka on ollut idean isä, kuka tehnyt tämmöisen loistavan aloitteen, mitä tämä itse asiassa on, tai hallituksen esityksen. On menty historiassa hyvin pitkällekin taaksepäin. Nostamatta omaa osuutta millään tavalla, kiitos ed. Seppo Lahtelalle, että hän muisti meitä, jotka emme ole vielä kerinneet todistaa täällä, että meilläkin on tietyn tyyppinen näkemys ollut tästä aikaisemmin. Muun muassa hän viittasi omissa nimissäni tehtyyn lakialoitteeseen.

Mutta en halua sillä korostaa omaa osuuttani missään tapauksessa. Se voi olla vain yksi hyvin pieni osa tässä prosessissa, joka on johtanut hallituksen esitykseen. Yritän noudattaa niin eduskuntatyössä kuin muuallakin vanhempieni antamaa oppia, että ei ole merkitystä sillä, minkä värisellä härällä ajaa ja kyntää, pääasia että vako tulee hyvä. Jos tämä esitys menee läpi jatkossa, niin kuin uskon, ja tulee korjaus asiaan, joka on ollut todella kummajainen lainsäädännössämme, niin vako on minusta tältä osalta erinomaisen hyvä ja kannatettava.

Uskon, että maa- ja metsätalousvaliokunnassa, joka tulee asiaa käsittelemään, on asiantuntijoita paikalla, jotka tuntevat hyvin asian, ja varmasti asia saa myönteisen lopun.

On todella kummajainen ollut, että vuosikymmeniä olemme eläneet tilanteessa, jossa laki on suojannut omaisuuden tehokkaasti petoeläimiltä ja ihminen on jätetty kokonaan huomioimatta. Tietysti se johtuu pitkälti siitä, että tapaukset, joihin täällä on joissakin puheenvuoroissa viitattukin, ovat olleet erittäin harvinaisia. Mutta karhukannan lisääntyessä ja karhujen käyttäytymisessä erilaisten syiden kautta tapahtuneiden muutosten myötä asia on nähtävästi nyt ajankohtainen. Esimerkiksi ed. Kankaanniemi täällä viittasi Keski-Suomessa olleeseen tapaukseen, jonka tapauksen pohjalta keskusteltuani kaksi kertaa asianomaisen henkilön kanssa olin omalta pieneltä osaltani myös mukana tässä prosessissa.

Ed. Tiusasen puheenvuorossa kiinnitti huomiota se, että hän totesi, että se oli hyvin pieni vamma, jonka karhu aiheutti: valtimo poikki. Sillä oli oikein hieno, totta kai, lääketieteellinen, upea nimi. Mikä valtimo siinä katkesikaan, mutta tuloshan oli loppujen lopuksi kuitenkin siinä hengenmenetys. Minusta silloin ei ole kovin ratkaisevaa, onko siinä pienestä vai isosta vammasta kysymys, kun lopputulos oli ikävä. Senhän me kaikki tunnustamme. (Ed. Tiusanen: Ei ollut kuitenkaan syönyt!) — Ei ollut tosin syönyt. — Mutta se ei ollut enää kohteeksi joutuneen ihmisen ongelma (Ed. Tiusanen: Se oli julkisuudessa!), vaan se oli monien muiden jälkeenjääneiden ongelma.

Tässä keskustelussa ed. Seppo Lahtela taisi viitata erääseen kysymykseen, joka on ehkä jäänyt vähemmälle muiden puheenvuoroissa: valtion talousarvioon ikään kuin ehdollisena on varattu varoja. Olen ed. Seppo Lahtelan kanssa täsmälleen samaa mieltä, että valtion budjettiin olisi tässä tilanteessa selkeästi määrättävä jokin tietty summa tai joka tapauksessa ainakin tae siitä, että jos tämän tyyppisiä tapauksia sattuu, ei

tarvitse ruveta pähkäilemään, onko siellä vaiko eikö siellä ole varoja. Tämä on mielestäni ihan perusteltu lähtökohta, ja toivottavasti valiokunta tähän kysymykseen kiinnittää jatkokäsittelyvaiheessa huomiota.

Toinen kysymys, joka tietenkään ei ole mitenkään erikoisen uutta eikä poikkeuksellista, on lain voimaantulo vuonna 2000. Ainakin muutamissa tapauksissa, hyvin harvoissa mutta hyvin ikävissä tapauksissa, tämä saattaa aiheuttaa mielipahaa, kun nyt hyvinkin tuoreissa tapauksissa ei valtio tule mukaan tähän hommaan. Tietysti laki ei ole meillä voimassa. Hyvä, että se tulee jatkossa, mutta heittäisin ajatuksen kuitenkin maa- ja metsätalousvaliokunnalle ja edelleen sille, joka tätä asiaa käsittelee, olisiko mahdollista keskustella näistä tuoreista tapauksista myös sikäli, että valtio voisi tulla vastaan myös heidän tapauksissaan. Tiedän, että siellä on muutamia aika vaikeita tapauksia. Tämä vetoomuksena maa- ja metsätalousvaliokunnan arvoisille jäsenille tässä tilanteessa.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Suurpetojen lisääntymisen vuoksi niiden aiheuttamat vahingot ovat kasvaneet. On kohtuullista, että valtio osallistuu vahinkojen korvaamiseen.

Hallituksen esityksen sisällöstä ei ole erimielisyyttä, täällä se todella on tullut esille. Se olisikin outoa, koska valtiovarainvaliokunnan viime syksyn lausuman pohjalta, jonka eduskunta yksimielisesti hyväksyi, on nimenomaan hallitus lähtenyt etenemään.

Mutta vastuulliseen käsittelyyn kyllä kuuluu se, että pohditaan juuri sitä, mikä tämän kannan tilanne on. Minusta Metsästäjäliiton ja RKTL:n tilastojen pohjalta on syytä kyllä pohtia tilannetta, esimerkiksi alueellista jakaumaa. Vuonna 93, kun metsästyslakia tehtiin, kanta oli aivan toinen kuin vuonna 99. Kasvu on aika kova, ja näyttää siltä, että kannan kasvua on edelleen tapahtumassa. Tämän takia täytyy pohtia myös sitä, millä tavalla säädellään petokantaa. Ei pelkästään pidä puhua petokannan aiheuttamista vahingoista, korvaamattomistakin sellaisista, ja niiden hoitamisesta, vaan pitää vastuullisessa käsittelyssä ottaa huomioon esimerkiksi se, että petokantaa pitää säädellä. Siihen on syytä, samoin kuin tämän lain tulkintoihin, valiokunnan syventyä paremmin.

Minusta ed. Tiusasen puheenvuoro oli kyllä kieltämättä hämmentävä. Siinä oli karhu enemmän suojeluksessa kuin ihminen. Nimittäin ei kai se asiaa lievennä, meneekö henki yhdellä tai useammalla vammalla. Toinen asia: jos me haluamme vaikutuksiin, seurauksiin ja haittoihin puuttua, niin nimenomaan petokannasta pitää puhua. Ei kai ed. Tiusanenkaan ajattele, että me rupeamme säätämään täällä tuulen suunnista tai tennistossuista. Kai täällä pitää ottaa tämä asia vakavammin muulla tavalla.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäelle haluaisin todeta, että hänen puheenvuoronsa oli mielestäni täysin asiaton.

Olen koulutukseltani kirurgi ja kirurgian erikoislääkäri. Ed. Rajamäki, kyllä toki tiedän sen, minkä vuoksi ihminen kuolee. Halusin vain tuoda puheenvuoropaikalta esille sen, miten tämä todella onneton, surullinen sattuma kaiken kaikkiaan tapahtui. Se oli monen sattuman summa, kuten ed. Pulliainenkin totesi. Se oli yhden kynnenviillon aiheuttama kuolemantapaus. Halusin vain sen todeta. Se ei muuta tietenkään lopputulosta. Mutta en ole missään vaiheessa puhunut tuulen suuntien suojelusta taikka tennistossujen suojelusta tai mistään, vaan totesin, että nämä asiat johtivat tuohon tilanteeseen.

Kaiken kaikkiaan tässä tilanteessa nyt pitäisi olla asiallinen. Karhu on tarvinnut suojelua. Se tarvitsee edelleenkin suojelua. Ja olen todennut hyvin useaan kertaan, että niiden karhuyksilöiden poissaattaminen, siis ampuminen, on täysin tarpeellista, jotka eivät tunne luontaista normaalia pelkoa ihmistä kohtaan.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki, siihen tapaukseen, joka tapahtui siellä kaakkoisrajan lähellä Suomessa, tarvittiin sattumien summan lisäksi ainoastaan yksi äitikarhu ja yksi sen pentu eikä mitään muuta. Kysymys on vain siitä todennäköisyydestä ja sen harvinaisen mahdollisuuden toteutumisesta. Enempää ei tarvita, ed. Rajamäki.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen ja ed. Pulliainen ovat peräänkuuluttaneet asiallista keskustelua. En ole aivan varma, onko heidän argumentaationsa kovin kestävää. Ed. Pulliainen lopetti oman puheenvuoronsa puhujakorokkeelta sanaan "uskomatonta". Hän käytti vertausta ja totesi, että Ruokolahdella sissiluutnantiksi nimittämänsä henkilö joutui ikään kuin vahingossa siihen tilanteeseen, ja totesi, että yksiselitteisesti hänen kuolemansa syynä oli ihminen itse, ei luonnon eläin. Tässä yhteydessä

tuli vertaus mieleen: kun lapsi jää suojatiellä rattijuopon alle, silloin voitaisiin tietysti yhtä kategorisesti todeta, että yksiselitteisesti vika oli lapsessa, koska oli suojatiellä. Tässä epäilemättä on monisyisemmistä ongelmista kysymys.

Ed. Tiusanen vähättelee myös karhun aiheuttamia ongelmia. Ennen kaikkea Ruokolahden osalta hän puhuu hysteriasta. Minä olen Vantaalta kotoisin, ja kaupunkiseudulta olevan ihmisen ei kai pitäisi paljon puuttua karhukeskusteluun, mutta sattumalta syntymäkotikuntani on Ruokolahti. Sukulaiseni asuvat sillä alueella. Minun on hyvin vaikea suhtautua tähän asiaan siten, että kysymys on pelkästä hysteriasta. Ruokolahden seudulla karhut liikkuvat hyvinkin lähellä asutusta. Useat tuntemani henkilöt siellä ovat nähneet pihapiirissä karhun. Luonnollinen luonnossa liikkuminen on heille jo huomattavasti vaikeampaa. Kysymys ei ole hysteriasta, vaan yksinkertaisesti pelosta. Kuolemantapaus on kuolemantapaus täysin riippumatta siitä, että se selitys, joka tässä oli taustalla, oli tämän tapainen, suhteellisen yksinkertainen ongelma.

Aivan selvästi asialle täytyisi tehdä jotakin. Yksi tapa on ylipäätään puuttua suurpetojen aiheuttamaan korvausjärjestelmään ja sitä tehostaa, minkä takia tämä lakiesitys on nyt esillä täällä. Mutta ehdottomasti, kuten monissa puheenvuoroissa on tuotu esille, myös suurpetojen määrään, karhujen määrään, pitäisi puuttua ainakin sellaisilla alueilla, joilla selkeästi, kuten tässä tapauksessa, karhu on jo kesyyntynyt eikä elä enää luonnollisessa olotilassaan, vaan muodostaa uhkan ihmisille.

Ed. L e p p ä : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys korvauskäytännön laajentamisesta on erinomaisen hyvä ja kannatettava. Toivon, että myös budjettikirjassa nähdään sille osoitettavat selkeät varat. Toivon mukaan niitä varoja ei jouduta koskaan käyttämään, mutta niihin on varauduttava. Viittaan aikaisempiin tapahtumiin, joita meillä on tiedossa.

Yksinkertaisesti me tarvitsemme lisää karhunkaatolupia. Siihenhän suurpetokeskustelu on kulminoitunut. Kun täällä on omakohtaisia kokemuksia kerrottu, niin kerron myös sellaisen omalta kohdaltani. Se ei liity karhuun, mutta se liittyy hirveen. Nimenomaan sen vuoksi kerron tämän, että ihminen toimii tuollaisessa tilanteessa, joka tulee hyvin äkkiarvaamatta, ei niinkään opittujen asioiden ja kirjasta luettujen neuvojen pohjalta, vaan vaistonvaraisesti.

Minulle sattui aikanaan niin, että jouduin itse pienen hirvenvasan ja erinomaisen suuren hirviemon väliin aivan vahingossa metsässä lenkillä ollessani. Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Koskaan, milloinkaan ei ole J. Leppä juossut yhtä kovaa kuin silloin juoksin. Minä edellä ja hirvi perässä. Siinä olisi ollut varmasti Ato Boldonkin kateellinen minun vauhdilleni. (Ed. Nepponen: Maailmanmestaruuskisoihin!) — Aivan niin, voisi olla nyt myöhäistä, ed. Nepponen, mutta ehkä silloin olisi pitänyt näin menetellä.

Se oli osoitus vain siitä, että kyllä minullekin syntyi pakokauhu aivan selkeästi tuossa tilanteessa, eikä kysymys ollut karhusta vaan todellakin hirvestä. Ihmettelen sitä vähättelyä, jota täällä Ruokolahden kuolemantapauksen johdosta on esitetty. On totta, että aina yksi karhu on asialla kerrallaan. Laumaeläinhän karhu ei ole, mutta todennäköisyys kohdata tuo karhu ja joutua ikäviin tilanteisiin on tietenkin suurempi silloin, luonnollisesti, kun meillä karhukanta on näin suuri kuin se tällä hetkellä on.

Se, miksi käytän itse puheenvuoron asiasta, lähestulkoon samat asiat täällä tuon julki kuin aikaisemminkin on tullut, johtuu siitä, että saan joka viikko muutaman puhelinsoiton, yhteydenoton tämän asian tiimoilta. Karhuja on nähty pihapiirissä, ja ihmisten pelko on aivan aiheellista, se on käsin kosketeltavaa ja se on aitoa. Lapsia ei todellakaan uskalleta enää laittaa koulutielle yksin, heidät kyyditetään koululle asti. Marjastaminen, sienestäminen ja lenkkeily, kaikki nämä ovat vähentyneet sen myötä, että petopelko on aivan selkeä nimenomaan maaseudulla.

On myös niin, kuten täällä on todettu, että ei ole kovin suuri uutinen, jos maaseudulla nähdään karhuja, suurpetoja, mutta se tuntuu sitä olevan, kun tullaan lähemmäs tätä paikkaa. Suurpedot kuuluvat Suomeen, ehdottomasti. Niillä on meillä oikeutus, mutta ne kuuluvat metsiin, eivät ihmisasumusten lähettyville.

Ed. Pulliainen kertoi, että karhukanta ei ole mikään ongelma meille, koska meillä on muuttovoittoa. On hyvä, että meillä on muuttovoittoa maakuntiin edes jossakin asiassa, mutta tässä olen kuitenkin muuttovoittoa torjumassa, muutoin olen sen kannalla. On aivan sama, mistä karhu tulee, se on aivan yhtä vaarallinen tulipa se itärajan takaa tai lisääntyipä se sitten täällä omasta takaa oman tuotannon myötä. Aivan samalla tavalla yhtä vakavasti on näihin suhtauduttava.

Toivon, arvoisa rouva puhemies, että valiokuntatyöskentelyssä ja käsittelyssä tämä asia vielä kertaalleen tutkitaan erinomaisen tarkasti siltä

osin, sisältyykö tähän lakiesitykseen varmasti riittävän kattavasti tämä ongelma vai tarvitaanko siihen vielä lisätoimia ja tarkennuksia. Mutta mielihyvin, arvoisa puhemies, kannatan lakiehdotusta.

Ed. K a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! EU säätelee meidän karhukantaamme, eli maat, jotka ovat Keski-Euroopassa ja jotka ovat hävittäneet suurpetonsa. Se ei ole mielestäni oikein.

Täällä on kyseenalaistettu se, onko karhuista haittaa. Voin vakuuttaa, niin kuin ed. Kankaanniemi, että Keski-Suomessa niistä on haittaa. Siellä on kotieläimiä hävinnyt ja kotipihoissa on karhut käyneet. Voin sanoa ed. E. Lahtelalle, että ei karhuja tarvitse itärajalta tuoda Keski-Suomeen, koska niitä on siellä jo yli 100 kappaletta ja ihan haitaksi asti. Se rajoittaa, niin kuin ed. Rajamäki sanoi, huomattavasti jokamiehenoikeuksia: marjat, sienet ja metsän annit ovat jääneet pitkälti keräämättä.

Mielestäni karhuilla on oikeus elää Suomessa, mutta paljon voimakkaammin metsästettyinä, siten että karhu välttelee ihmistä, ei tule pihapiiriin tai vieraile kylissä eläimiä viemässä. Toissijainen asia on korvausasia, mutta senkin pitää olla kunnossa. Tässä valtio voi säästää rahaa. Pidetään karhukanta kurissa, saadaan luvista rahaa eikä korvauksia tarvitse maksaa.

Ed. N e p p o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen lakiesitys on hyvin suositeltava. On varmaa, että maa- ja metsätalousvaliokunta tulee ottamaan esiin niitä yksityiskohtia, joita puheenvuoroissa on nostettu parannettavien listalle.

Kammoksun kuitenkin sellaista ajatusta, että lakiin sisällytettäisiin maininta, että hirvieläinten vahinkoja ei korvattaisi niille maanomistajille, jotka eivät ole antaneet maitaan metsästyskäyttöön. Sillä ei nyt tätä ongelmaa rajata. Sen sijaan peräänkuulutan sitä, että kaatolupien riittävillä määrillä säädellään niin hirvieläinten kuin petoeläinten määriä tässä maassa.

Kun täällä on kerrottu esimerkkejä, niin kerron nyt parin kolmen vuoden takaisen kertomuksen Varsinais-Suomen ja Satakunnan rajoilta. Aamun hirvijahtiin lähdettäessä metsästäjä kertoi edellisen iltapäivän tunnelmiaan ja sanoi, ettei ehtinyt ampua pitkähäntäistä ja köyryselkäistä minkkiä. Metsästyksen johtaja sanoi, että oli se hyvä, että ei ehtinyt, koska se oli ahma. Tämä vain kertoo sen, mihin olemme joutuneet näillä siirtoistutuksilla.

Tässä peräänkuuluttaisin vastuunkantoa maa- ja metsätalousministeriön vastuuhenkilöiltä niin, että petoeläimiä ei siirretä niille alueille, joilla niitä ei luontaisesti enää vuosisatoihin ole ollut. Juuri karhun ja suden kannat pitäisi pitää myös kurissa niin, että sitä kautta vahinkojen määrä todella pienenisi ja myös korvaukset voitaisiin hoitaa asianmukaisesti.

Ed. Y l ä - M o n o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen esitti, että suomalaisilla olisi vikaa aivoissa suhtautumisessa suurpetoasiaan. Näin hän käsittääkseni sanoi. Ehkä sille asialle myös sitten pitää tehdä jotakin. Tietääkseni muihin Pohjoismaihin verrattuna panostukset suurpetotutkimukseen ovat perin vaatimattomia, lieneekö budjetissa enää jäljellä mitään.

Olisi tärkeää itse vahinkoasian rinnalla käydä keskustelua vakavien vahinkojen ennaltaehkäisyyn liittyen. Kun todetaan, että nyt on olemassa sekä kuolleita että eläviä esimerkkejä aiheutuneista vahingoista, on hyvä, jos lainsäädäntö täydentyy tältä osin. Jatkuva suurpetokantojen seuranta ja käyttäytymisen muutoksen seuranta ovat osa ennaltaehkäisyä minun mielestäni.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Kun puhujakorokkeelta peräänkuulutin asiallista ja järkevää suhtautumista ja sanoin, että maassa on esiintynyt hysteriaa tässä asiassa, niin valitettavasti jotkut puheenvuorot tässäkin salissa kyllä hiukan tuota minun kantaani tukevat.

Tästä huolimatta haluan vielä erityisesti ed. Kiljusen puheenvuoron viitaten todeta, ettei jää väärää käsitystä, että ei allekirjoittanut eikä kukaan muukaan täällä ole sanonut, että Ruokolahdella olisi hysteriaa. Ruokolahdella on tapahtunut erittäin valitettava, traaginen onnettomuus, jossa nuori suomalainen mies kuoli karhun iskusta. Tämä asia on nimenomaan kirvoittanut muun muassa tämän keskustelun, ollut mukana sitä tekemässä. Olisi varsin valitettavaa, että joku kansanedustaja, esimerkiksi tässä tapauksessa ed. Kiljunen, joka ei ole ollut tilaisuudessa kuunnella kunnolla täällä pidettyjä puheenvuoroja, tulkitsee sitten niitä ikään kuin omalla tavallaan. Siitä syntyy juuri tällaista turhaa loiskiehuntaa ja lillukanvarsia, jotka eivät tässä asiassa ole tarpeen.

Nyt on todellakin hyvä hallituksen esitys käsittelyssä. Jatkossakin joudutaan keskustelemaan näistä asioista ja nimenomaan niiden karhujen kohtalosta, jotka aiheuttavat ihmisille vaaraa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Olen erittäin suurella mielenkiinnolla seurannut keskustelua, ja minun on, sanoisinko suomeksi, pakko pitää puheenvuoro sen vuoksi, että täällä ovat kovasti profiilia nostaneet edustajat Seppo Lahtela ja Pentti Tiusanen. He olivat, oliko viime vai edellisenä sunnuntaina, erämessuilla omassa vaalipiirissämme, ja siellä oli järjestetty karhuseminaari. Siellä nimenomaan näitä kultaisia sanoja, joita molemmat edustajat täällä esittivät, he esittivät — enkä sano, että hieman — värikkäämmässä muodossa kuin täällä. Täällä täytyy vähän kaunistella, koska kuulijakuntaa on usein enemmän, vaikkei salissa, niin erilaisten viestimien kautta.

Tästä keskustelusta toteaisin ensiksikin, mistä suoritin jo välihuudonkin, että tälle erinomaisen hyvälle lakiesitykselle on löytynyt minun laskelmieni mukaan vähintään neljä isää, eli niitä, jotka ovat tähän tärkeään asiaan kajonneet jo aikaisemmin eli siihen, että ihmisillekin aiheutetut vahingot korvataan lain kautta. Asian vierestä täällä on puhuttu noin karkeasti arvioiden 75 prosenttia käytetystä ajasta, vaikka arvoisa puhemies jo totesi, että kysymys on yhden pykälän osittaisesta täydentämisestä, joka koskee varallisuusoikeudellisia etuja niille, jotka ovat joutuneet petoeläinten taikka myös heinää syövien suurien eläinten pahoinpitelemiksi tai surmaamiksi ikävimmissä tapauksissa.

Kuitenkin, mihin tämä 75 prosenttiakin on syyllistynyt, olisin todennut jotakin karhuista yleisesti ottaen ja niiden tappamisesta omalta kohdaltani. Minä olen tänä syksynä pelastunut hyvin hikisistä ja itikkapitoisista marjastamis- ja sienestämismatkoista, joihin parempi puoliskoni on minua pyytänyt mukaan. Kun olen kertonut, ettei sitä tiedä, vaikka Vehkalahdellakin liikkuisi karhu, niin aina on kilpistynyt se matkalle lähtö ja olen saanut lueksia rauhassa tai maleksia kotona, niin kuin kansanedustajat tekevät niukkoina vapaa-aikoinaan.

Mitä tulee karhun tappamiseen, nykyinen lainsäädäntö sallii poliisimiehen tappaa kaikki tavatut vaaralliset karhut. Se on jo aika paljon. Edelleen tutkimustarpeeseen voidaan karhuja joko kiinniottaa tai myös surmata, koska niitä pitää eri lailla tutkia.

Olen samaa mieltä kuin edustajat monissa puheenvuoroissa, että karhukantaa pitää siinä määrin harventaa, ettei se runsastu niin paljon, että se tulisi todella ihmisille vielä vaarallisemmaksi kuin se on tähän asti näiden valitettavien tapahtumien kautta tullut.

Edelleen olen sitä mieltä, että metsästys tulee suorittaa direktiivin sallimissa rajoissa, mutta että neuvottelut metsästysmahdollisuuden laajentamiseksi pitää käynnistää ja tehdä anomuksia EU:lle, varsinkin kun lähivuosina tullaan seuraamaan, minkä verran enemmän karhuja ruvetaan rajan itäpuolella ampumaan. Karhun lihahan on — en ole sitä suostunut syömään, vaikka on tarjottu — erittäin ravitsevaa, rasvapitoista jne. Uskon, että sielläkin ruvetaan innostumaan karhujahtiin. Silloin nämä meidän pakinamme ovat aivan turhia. Siellä löytyy kyllä ampujia ...

Sitten aivan lopuksi minulla, niin kuin monilla muillakin, pieni asiallinenkin kohta puheenvuoroon.

Tähän asti on laki antanut mahdollisuuden ainoastaan maa- ja metsätaloudelle, liikenteelle sekä muille vastaaville tahoille saada korvausta karhujen ym. villieläinten tekemistä vahingoista, mutta nyt pääsee jopa ihminenkin mukaan. Siitä voidaan aika pitkälti kiittää runsastunutta karhukantaa. On hirveän paljon tapahtunut näiden lakiehdotuksessakin lueteltujen muiden eläinten ihmiselle aiheuttamia vahinkoja. Jos eivät ole vakuutukset kunnossa, ei ole korvauksia tullut, kun valtioltakaan ei ole herunut mitään.

Tästä on kiitettävä ja nimenomaan olisinkin antanut erityisen tunnustuksen ed. Rajamäen puheenvuorolle ja ennen kaikkea sille työlle, jota hän on tämän lainmuutoksen aikaansaamiseksi tehnyt vuosien mittaan. Olen 12,5 vuotta kuunnellut tämän asian tiimoilta käytyä keskustelua, ja näin täytyy sanoa, vaikka isiä lakiehdotukselle olisi muitakin ilmoittautunut.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Sen vanhan kehotuksen mukaan, että puhutaan lyhyesti ja tiivistäen, teen sen nyt täältä paikalta.

Sellaisenaan mitä korvauskysymyksiin tulee, kesällä esitin kirjallisen kysymyksen siitä, että kun karhu tai peto yleensä vahingoittuu liikenteessä tai muuten, kuinka korvataan viranomaistoimeksiannoissa pedon tilaa selvitettäessä tapahtuvat vahingot. Saamassani ministeri Hemilältä olevassa vastauksessa, johon luulen eduskunnan kaikin puolin tutustuneen, selkeästi sanotaan, että mitään ei korvata, mitään ei hoideta, jokainen vakuuttakoon itse itsensä. Toivon, että kun esitystä valiokuntakäsittelyssä työstetään, otettaisiin myöskin tämä näkemys mukaan niin, että jos ollaan metsästys- ja lopettamistilanteessa, korvaukset hoidetaan, koskipa vahinko koiraa taikka ihmistä, mitä tahansa omaisuutta.

Toteaisin, että meidän tulee selkeästi, niin kuin puheenvuoroista on käynyt ilmi, hoitaa ja pitää täällä kotimaassa nämä asiat järjestyksessä eikä olla kyyryssä Eurooppaan, niin ettei meillä suomalaisilla olisi aloitetta.

Toteaisin vielä, että en ole koskaan ennen tavannut sellaisia selvännäkijöitä kuin edustajat Pulliainen ja Tiusanen, jotka yli vuoden takaa näkivät, miten karhu ja mies Ruokolahdella käyttäytyivät, kuka nousi ensin pystyyn ja kuka käski mihinkin.

Ei muuta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Pahoittelen, että joudun pyytämään puheenvuoron, mutta toisaalta nämä ovat sen tyyppisiä puheenvuoroja, että ne menevät kirjoitettuina pöytäkirjaan.

Ed. S. Lahtela sanoi, että edustajat Pulliainen ja Tiusanen ovat nähneet jotenkin sen, kuka on noussut seisomaan ja kuka ei. Mielestäni tuollainen puheenvuoro halventaa sitä kuolemantapausta, joka silloin tapahtui. Se on hyvin valitettava asia, ja mielestäni eduskunnan arvovallan mukaista on se, ettei tuon kuolemantapauksen yhteydessä lasketa niin sanotusti leikkiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 60/1999 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M ä k i - H a k o l a : Arvoisa puhemies! Se, että Metsästäjien keskusjärjestö pitää ajantasaista metsästäjärekisteriä, on ihan hyvä asia, koska tätä kautta voidaan tavoittaa aktiivimetsästäjät ajankohtaisten tietojen välittämiseksi, samaten myös suorittaa metsästyksen valvontaa ja helpottaa riistanhoitotyötä.

Asia, joka minua lakiesityksessä närästää, on metsästäjärekisteriin merkittävät tiedot esityksen 7 b §:ssä. Ihmetyttää, että taas kerran tarvitaan henkilötunnusta kokonaisuudessaan, jota jo sinänsä tässä valtakunnassa käytetään vähän turhankin helposti, niin että jopa ihmisten yksityisyys vaarantuu. Kuvittelisi, että kun rekisteristä ilmenevät nimi sekä osoite- ja syntymäaikatiedot ja lisäksi kai kullakin metsästäjällä on oma metsästäjänumeronsa, tämä riittäisi. Toivonkin, että lakiesityksen jatkokäsittelyssä kiinnitetään vakavasti huomiota siihen, tarvitaanko henkilötunnuksen loppuosaa rekisterin ylläpidossa.

On käynyt muun muassa sillä tavalla, että metsästäjät ovat saaneet metsästyksen vastustajilta henkilökohtaisia häirikköyhteydenottoja, jotka osaltaan mahdollistuvat henkilötunnuksen käytön myötä. Esityksessä todetaan erikseen, että metsästysasetuksen mukaisia henkilötietoja voidaan luovuttaa myös muille, jos metsästäjä ei sitä kiellä, eikä aina välttämättä muistu mieleen, että tällainen kielto pitäisi antaa. Toivon todella, että vakavasti harkitaan, onko tarpeen henkilötunnuksen loppuosan käyttäminen.

Ed. K a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta keskusteltaessa haluan ottaa esille ulkomaille tehtävät metsästysmatkat ja ulkomailta Suomeen tuotavan riistan kahdesta syystä.

Moni suomalainen käy nykyään ulkomailla jahtimatkoilla. Suosituimpia ulkomaanjahdit ovat lähialueille kuten Viroon ja Venäjälle sekä jonkin verran Puolaan ja Turkkiinkin asti. Käytännössä maa- ja metsätalousministeriön myöntämällä ja pienellä maksulla lunastettavalla luvalla saa ulkomailta tuoda Suomeen riistaeläinten lihaa ja taljoja tuoreina eli sellaisia taljoja, joita ei vielä ole kuivatettu saati sitten parkittu. Näihin liittyy selvä terveysriski, jos tuore talja lojuu autossa monta päivää. Sama pätee tietysti riistaeläinten kuten jänisten ja kauriitten lihaan sekä riistalintuihin.

Metsästysmatkalta palattaessa Suomen tullissa usein käytännössä riistaeläinten lihan hygieenisyys jää tarkastamatta, jos metsästäjä unohtaa kertoa, että hän on ollut metsästysmatkalla. Kun terveystarkastus jää tekemättä ja lihaa tulee maahan ilman kontrollia, uhat ihmisten terveydelle lisääntyvät. Epäpuhtaista elintarvikkeista syntyvä vaara kiertää metsästäjää ja hänen perhettään laajemmalle, jos lihoja jaetaan sukulaisille ja tuttaville. Kokemus on osoittanut, että ulkomailla oman maamme puhtaudesta poikkeavissa olois-

sa pyydetty riista pitäisi laittaa entistä tarkempaan kontrolliin, kun se Suomeen tuodaan.

Kotimaassa tapahtuvalle metsästykselle säädetyt pyyntilupamaksut on tarkoitettu kattamaan valtiolle tässä pääluokassa aiheutuvia kuluja ja pyyntimäärien valvomisen. Samoin ulkomailta tuotavasta riistasta pitäisi kantaa asiallinen maahantuontimaksu ja näin kartuttaa valtion kassaa. Samalla toteutuisi puhtauden valvonta nykyistä paremmin.

Käytännössä ulkomailta tulevan metsästäjän tuomien lihojen puhtaus olisi ensin tarkistettava tullissa, minkä jälkeen lihat punnittaisiin ja painon mukaan määrättäisiin tuontimaksu, joka olisi markkinahintojen suuntainen. Muuten tulee sekin aika, jolloin venäläiset ja virolaiset metsästäjät alkavat myydä kyseenalaisissa oloissa pyydystettyä riistaa. Ulkomailta tuotavan riistan maahantuontimaksujen käyttöönotosta olisi kansantaloudellisesti hyötyä, ja näin saataisiin entistä paremmin valvottua metsästysmatkoilta Suomeen tuotavan lihan laatua.

Kotimaan osalta riistanhoitomaksut ja pyyntimaksut ovat mielestäni oikealla tasolla, mutta ulkomailta tuotavalle riistalle ja taljoille voitaisiin säätää kunnollinen maahantuontimaksu sekä lisätä näitten tuotteitten maahantuonnin valvontaa.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Esitys on kaiken kaikkiaan erittäin hyvä. Tässä näkyy lisäys, että rekisteritietoja voidaan kohtuullista korvausta vastaan luovuttaa suoramarkkinointitarkoituksiin, mikä aikaisemmin ei ollut mahdollista. Kun riistanhoitomaksu on kuitenkin rajallinen, niin kaikki lisä, mitä saadaan rekisterin ylläpitoon ja millä asiaa voidaan hoitaa — se ei nimittäin ilmaista ole — on hyvä.

Sen verran toteaisin, vaikka ed. Mäki-Hakola jo poistui, että hän on ehkä harhanäköinen tässä asiassa. Jos hiukankin tutustuu yksityiskohtaisiin perusteluihin, huomaa, että täällä todetaan selkeästi, että henkilötietorekisteriin liittyvät ohjeet jne. ovat tarpeellisia ja luovutusta pitää varoa. Siellä on sellaiset säädökset, jotka taatusti ovat tunnusosan suhteen liiankin tiukat kuin liian herkät.

Tunnusosaa perässä tarvitaan kansanomaisesti selventäen siksi, että — äskeiseen keskusteluun viitaten — jos esimerkiksi minä satun kiivastuksissani luvatta karhun ampumaan ja sitä kautta metsästyskorttioikeus tuomitaan menetetyksi, niin en pysty väärillä tiedoilla saamaan uutta riistanhoitomaksukuittia. Sen takia tunnusosa on äärettömän tärkeä. Sen avulla myös seurataan valtakunnallisen osoiterekisterin perusteella, että osoitteet pysyvät ajan tasalla ja posti menee oikeaan osoitteeseen.

Ei muuta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys Suomen sotiin liittyneissä miinanraivaustehtävissä palvelleiden etuuksia koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 62/1999 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Niitten ihmisten asia, jotka jatkosodan merisodan jälkeen joutuivat temmellyskentälle, on tässä salissa keskusteluttanut vuosikymmeniä ja saanut hyvinkin laajaa tukea eri poliittisista ryhmistä. Se, että tämä asia on nyt hallituksen esityksenä, on todella hyvä asia ja osoittaa hallituksen paneutumista asiaan.

Muutama sana tästä asiasta.

Jatkosodan merisota oli kesän 41 ja kesän 44 välisen ajan eräitä yksittäisiä taistelutoimia lukuun ottamatta pääasiassa miinasotaa. Syyskuussa 44 välirauha ja Saksan antautuminen toukokuussa 45 eivät oleellisesti muuttaneet tilannetta, vaikka ulkopuolinen uhka vähenikin. Päävihollisena olivat edelleenkin meressä olevat miinat, niin omat kuin vieraatkin, ja sotatila oli edelleen voimassa. Miinanraivauksen johdosta tuli everstiluutnantti N. Simosen päiväkäsky 28.2.46. Hän korosti raivauksen olevan sotatoimien jatketta lausuen komennossaan olleelle raivaajaosastolle: "Päätehtävämme on työskennellä merellä miinakentässä. Sota jatkuu näin ollen meidän kohdallamme. Vihollinen vaanii meitä kätkettynä meren syvyyksiin."

Purjehduskauden 45 tarmokkaasta raivaustoiminnasta huolimatta olivat raivauskaudet 45—50 erittäin vaarallisia, sillä vaikka suomalaisten miinakenttien alkuperäisestä sijainnista

olikin hyvät tiedot, jäät olivat irrottaneet ja siirrelleet miinoja.

Saksalaisista ja neuvostoliittolaisista miinakentistä ei ollut tarkkoja karttojakaan. Tämä epävarmuus teki raivauksen erittäin vaaralliseksi varsinkin, kun joka vuosi palvelukseen astui uusi kokematon nuori ikäluokka. Lähes poikasia he olivat. Tehtävän vaarallisuutta hätkähdyttävällä tavalla lisää ja kuvaa se, että perheiden ainuita poikia ei tähän tehtävään otettu. Miinanraivaajien menetykset olivat 28 henkeä kaatuneina ja ainakin 35 haavoittuneina. Miinanraivauksessa kaatuneet on haudattu sankarihautoihin.

Tällä hetkellä, kuten lakiesityksestä käy ilmi, miinanraivaajia on rekisterissä noin 500, mutta reaalielämän mukaan noin 1 500, eli on 1 000 ihmistä, joita ei ole rekisteröity.

Asia on herkkä, ja haluan tässä yhteydessä tuoda esiin myös sen herkkyyden siltä osin, että kun asiaa on käsitelty virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä ja yhteistyössä eri tahojen kanssa, niin hallituksen esitykseen ei ole merkattu kirjoitettuun tekstiin muun muassa Satakunnan miinanraivaajat ry:tä. Se on minusta ikävä asia ja olisi syytä korjata. Satakunnan miinanraivaajat on taannoin ollut Miinanraivaajakilta ry:n jäsen, mutta toimintamenetelmien vuoksi, voisiko sanoa, paremman toimintatuloksen vuoksi, he toimivat omana rekisteröitynä yhdistyksenään. Näin ollen he ovat kuitenkin ottaneet useita vuosia osaa tämän asian valmisteluun.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Miinanraivaajien rintamasotilastunnusta koskevaa hallituksen esitystä ovat edeltäneet todella vuosikymmenten aloitteet, kyselyt ja puheenvuorot tässä salissa. Muistan erityisesti ed. Pertti Paasion voimallisesti tätä asiaa täällä pitäneen monilla lakialoitteilla myös esillä. Esitystä on todella tervehdittävä myönteisenä, ja se varmasti eduskunnan yksimielisen vastaanoton saakin.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, on kuitenkin syytä myös rajausta 26 syntyneiden osalta tuoda jossain määrin esille. Sitähän olisivat eräät kaivanneet tähän esitykseen mukaan. Rintamaveteraanitunnusten selvitystyöryhmähän katsoi useiden henkilöryhmien panoksen olleen olennainen Suomen puolustustaistelussa, mutta halusi kuitenkin tunnustaa rintamalla taistelleille veteraaneille erityisaseman. Nythän on vuoden 98 alusta tullut voimaan laki, jossa nimenomaan kuntoutuspalvelujen järjestämisellä pyritään tältä osin korjaamaan tätä eriarvoisuutta, mitä veteraaneilla on.

Toivoisin kuitenkin, että tässä yhteydessä eduskunta pohtii rajausmielessä myös, mitä voisi 26 syntyneiden ja heidän rintamasotilastunnuksensa epäkohtien osalta tehdä, jotta saataisiin myös tämä viimeinen jäljelle jäävä kysymys kunniakkaasti ratkaistua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää nyt rintamalisää, joka on 224 markkaa tänä vuonna, Puolustusvoimien alaisina vuosina 45—52 miinanraivaustehtäviin osallistuneille. Heitä lasketaan olevan noin 1 500 henkilöä. Vuotuiset lisäkustannukset valtiolle olisivat noin 4 miljoonaa markkaa.

On mielestäni hyvä, että miinanraivaajien osalta asia saadaan nyt edes tältä osin kuntoon. Siinä mielessä lakiesitys on aivan hyvä. Ihmettelen vain sitä, että heidät rajataan ylimääräiseen rintamalisään oikeutettujen joukosta pois. Ehkä miinanraivaajienkin joukossa on joitakin pienituloisia, joilla ei ole työeläkkeitä ja jotka olisivat oikeutettuja ylimääräiseen rintamalisään. Mielestäni, kun kerran rintamalisäetuus annetaan, voisi myös olla tämä lisäetuus näillä, jotka taloudellisella perusteella ovat siihen oikeutettuja.

Mielestäni lakiesityksen yhteydessä olisi pitänyt hoitaa myös 1926 syntyneiden asia, johon ed. Rajamäki viittasi. Siitähän on täällä joka vuosi tehty lakialoitteita. Viime kaudella tehty lakialoite taisi mennä pisimmälle. Muistaakseni helmikuussa sosiaali- ja terveysvaliokunta asiaa käsitteli ja esitti ministeriölle kantanaan, että asia olisi järjestettävä ensi vuoden alusta. Lakiesityksessä ei tähän asiaan puututa. Näitä 1926 syntyneitä sota-aikana palvelukseen kutsuttuja oli yhteensä noin 24 000. Kolmannes heistä on jo kuollut, yksi kolmannes on saanut rintamatunnuksen ja siihen liittyvän rintamalisän ja kuntoutusetuuden, mutta yksi kolmannes eli 7 000—8 000 henkilöä ei ole näitä etuuksia saanut, tosin pienen kuntoutuslisän, johon ed. Rajamäkikin viittasi, mutta se määräraha on ollut niin pieni, että todella pieni osa tästä joukosta on voinut tätä kuntoutusta käyttää hyväkseen.

Kun on ilmennyt, että rintamatunnuksen saamiseen ja saamatta jäämiseen liittyy hyvin paljon epäselviä tilanteita, jopa epäoikeudenmukaisuutta, olisi mielestäni nyt miinanraivaajien etuus, jota tässä lakiesityksessä esitetään, ulotet-

tava koko tälle 7 000—8 000 hengen ryhmälle. Asia ei voi olla kustannuskysymys. Siihen kuluisi ehkä noin 20 miljoonaa markkaa vuodessa, ja vuosittain säästyy paljon suurempi summa rintamaveteraanien luonnollisen poistumisen myötä rintamalisävaroja. Eli lisärahaa nykytasoon ei tarvittaisi.

Rintamatunnuksen omaavien veteraanien osalta on myös vielä paljon parannettavia asioita. Mainitsen niistä vain mielestäni tärkeimmän eli ylimääräisen rintamalisän tuntuvan korottamisen. Se on todella sellainen joukko, joka elää todella pienellä vaatimattomalla eläkkeellä ilman mitään työeläkkeitä. Se lisä on vuodesta toiseen kutakuinkin samana pysynyt, ei siinä monenkaan markan korotuksia ole tehty. Uskon, että meillä nuoremmilla suomalaisilla on varmasti varaa ulottaa sama rintamalisä näille 1926 syntyneille kuin nyt esitetään miinanraivaajille ja toisaalta varaa myös korottaa reilusti ylimääräistä rintamalisää.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Den här lagen, som är ett mycket välkommet lagförslag, gäller en grupp som utfört ett viktigt och farligt arbete för fosterlandet.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys on siis todella erittäin tervetullut. Asia oli esillä viime kaudella sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja valiokunnassa oli silloin laaja yksimielisyys siitä, että tälle ryhmälle kuuluisi tämä oikeus. Nyt on hyvä, että näin pitkälle on päästy.

Esityksessä ehdotetaan, että henkilöille, jotka vuosina 1945—52 osallistuivat merimiinojen raivaukseen tai raivausesteiden purkamiseen, myönnettäisiin oikeus rintamaveteraanien hammashuoltoon sekä rintamamieseläkelaissa tarkoitettuun rintamalisään. Henkilöitä, jotka saattaisivat hakea sota-arkistosta todistuksen miinanraivaustehtävään osallistumisen johdosta, arvioidaan olevan noin 1 500. Tämä tarkoittaa, että valtion vuotuiset lisäkustannukset olisivat noin 4 miljoonaa markkaa. On todella hyvä, että hoidamme kunniavelkamme tälle ryhmälle.

Tässä on myös keskusteltu vuonna 1926 syntyneitten asiasta, joka oli myös valiokunnassa viime kaudella esillä. Mielestäni tämänkin ryhmän asiat olisi hoidettava mahdollisimman pikaisesti, mutta valitettavasti tilanne oli viime kaudella se, että veteraanijärjestöjen kesken ei ollut silloin vielä yksimielisyyttä tämän asian tärkeydestä, joten asiaa ei voitu hoitaa. Toivon kuitenkin, että yksimielisyys nyt löytyy, jotta voimme hoitaa myös tämän asian.

Ed. Kangas: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on hyvä, että miinanraivaajat, jotka osallistuivat miinanraivaukseen, saavat oikeuden päästä veteraanien hammashuollon sekä veteraanilisän piiriin. Tässä on varmaan tullut työvoitto eduskunnan taholta monen vuoden työn tuloksena.

Toteaisin samoin kuin aikaisemmatkin puheenvuoron käyttäjät, että 1926 syntynyt ikäluokka tältä osin pitäisi vielä saada tämän korvauksen piiriin. Monet heistä ovat itse kertoneet ja täälläkin on tullut esille, että jopa päiväkäskyt ovat olleet, että sotatoimialueeksi tulkitulla alueella he ovat joutuneet palvelutehtäviin. Näin he ovat altistaneet itsensä näissä töissä.

Mielestäni valiokunnan pitäisi laajentaa asia koskemaan koko ikäluokkaa eli ottaa 1926 syntyneet kokonaisuudessaan mukaan.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Jos meillä on rintamiesten tukijärjestelmässä ollut aukkoja, niin kaksi kysymystä on selvästi tullut vuosien varrella vahvasti vastaan ja näkynyt myöskin eduskuntakeskusteluissa. Toinen on ollut miinanraivaustehtävissä palvelleiden asema, ja toinen on nimenomaan se, mihin täällä on viitattukin, 1926 syntyneiden rintamamiesten tilanne. Minäkin tervehdin ilolla sitä, että hallitus on tällä esityksellään nyt paikkaamassa miinanraivaustehtävissä palvelleiden etuuksia koskevaa ongelmaa, mutta olisin myös peräänkuuluttanut sitä, mitä monet kollegat ovat jo tänään peräänkuuluttaneet, että näiden vuonna 1926 syntyneiden asetelma myös pitäisi korjata. Heille pitää saada sekä rintamatunnus että heidät pitää saada rintamalisän piiriin mukaan lukien kuntoutustoiminta.

Ed. Nepponen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen lakiesitys koskien miinanraivaustehtäviin osallistuneita on hyvin kannatettava, ja siinä edetään veteraanijärjestöjen suositusten mukaisesti.

Sen sijaan täällä on nostettu esiin se, että lisäämällä määrättyjä etuisuuksia rahat riittäisivät, niin pieni summa on tuo 20 miljoonaa, joka 1926 syntyneille tulisi. Kieltämättä 1926 syntyneitten osalta on monia tulkintaongelmia, jotka aivan selvästi ovat koituneet monille vahingoksi, mutta peräänkuulutan kyllä velvollisuuksiamme, että meidän tulee varata riittävästi varoja rintamaso-

tilastunnuksen omaaville saada kuntoutus jokavuotiseksi ja nostaa ylimääräinen rintamalisä nykyisestä 25 prosentista 45 prosenttiin kansaneläkkeen pohjaosasta, koska tässä ryhmässä, joka nauttii ylimääräistä rintamalisää, on juuri niitä kaikkein pienintä eläkettä saavia, joille ei aikanaan ole voinut kertyä riittävää eläketurvaa työelämän kautta. Näillä toimenpiteillä turvaisimme niiden miesten ja naisten lyhyen vanhuuden, joka enää vääjäämättä on edessä, jotta he voisivat vielä muun muassa asua kodeissaan ja tuntea olonsa turvatuksi. Se on yksi osa tärkeätä vanhustenhuoltoa.

Siis lisää rahaa kaiken kaikkiaan tarvitaan, jolloin voidaan myös korjata vielä 26 syntyneiden osalta ne tulkinnanvaraiset epäselvyydet, jotka koituvat heidän vahingokseen.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä mielihyvällä kuulin, kun ed. Nepponen puhui järkeä ja asiaa. Ainut, mikä siinä jäi epäselväksi, oli se, että sidottuna kansaneläkkeen perusosaan valitettavasti hallituksen toimenpiteet tuntuvat sen tyyppisiltä, että koko kansaneläke romutettaisiin. Mutta johonkin muuhun järkevään ja tärkeään sekä indeksillä suojattuun asiaan sidottuna tämä asia on erittäin hyvä.

Mitä sellaisenaan tulee näiden tunnusten saantiin, veteraanijärjestöissä on jotakin eripuraisuutta, niin kuin täällä selvästi on kuultu, siitä, kenelle se tunnus kuuluu ja kenelle ei. 26 syntyneiden osalta, niin kuin ed. Nepponen sanoi, jotain epäselvää on ja asia ei ole kiistaton ja selvä kaikkien osalta. Ainakin miinanraivaajien osalta mielestäni ainutlaatuinen palvelus, joka heille voidaan tehdä tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä, joka on tavattoman hyvä esitys hallitukselta, on se, että tutkittaisiin ja selvitettäisiin valiokuntavaiheessa se, että heidät voitaisiin saattaa sellaisten esitysten piiriin, että rintamasotilastunnus heille myönnettäisiin. Se ei satu tähän lakiin, mutta avaamalla laki kokonaisuutena toivon lämpimästi, että heidät huomioitaisiin. He ovat henkensä vaarantaneet, ja niin kuin täällä kuultiin alkupäässä, he ovat isänmaan eteen tehneet korvaamattoman työn.

He olivat silloin niissä olosuhteissa pakotetut hoitamaan tämän asian ja he hoitivat sen.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti käydystä keskustelusta ja omia ajatuksiani asian tiimoilta.

Ed. Rajamäki, mikäli kuulin oikein, kun olin vielä työhuoneessani silloin, totesi, että tässä talossa on lukuisia kertoja ollut esillä miinanraivaustehtävissä palvelleiden etuuksia koskeva asia eli tämä nykyinen hallituksen esitys ja siihen liittyviä esityksiä. Mikäli muistan oikein, hyvin monta kertaa niitä teki juuri silloinen kansanedustaja Pertti Paasio, ja niihin kerättiin yli puoluerajojen nimiä. Muistaakseni viime kaudella ed. Helena Vartiainen peri ikään kuin sitten samasta vaalipiiristä olleena kansanedustajana tämän asian, ja myös silloin kerättiin hyvin paljon nimiä. (Ed. Immonen: Sataseitsemän!) — Sataseitsemän, sanoi ed. Immonen tuolta.

Silloin se jäi jostakin syystä käsittelemättä, ja palaan siihen ehkä myöhemmin, minkä takia, mutta mielestäni, niin kuin on tullut useasti esiin, on hyvä, että asia nyt sitten hoidetaan. Mielenkiintoisella tavalla budjettikirjassa asia on kuitattu, eli jos vertaa sitä sanamuotoa, joka budjettikirjassa on, niin siihen olisi hyvin helppo liittää 26 syntyneet. Mutta se vaatisi tietysti oman lakiesityksensä.

Itse olen jättänyt 26 syntyneiden osalta ensimmäisen lakialoitteen näiltä valtiopäiviltä. Kuulin, että ed. Rehula on keräämässä nyt omaan lakialoitteeseensa runsaasti nimiä.

Minun mielestäni tämä asia olisi pitänyt hoitaa, ed. Nepponen, siinä olen teidän kanssanne eri mieltä. Tiedän, että edellisessä ammatissanne olette varmasti perehtynyt siihen. Minä joudun tukeutumaan vain niihin kirjallisiin esityksiin, joita minulle on toimitettu vuosien saatossa. Eräs syy ilmeisesti liittyy siihen, mitä eräässä kirjeessä, joka on minulle aikoinaan lähetetty, todetaan: ”Tiettävästi Sotaveteraanijärjestö on asiaa vastustanut jopa niin kiihkeästi, että ikäluokkamme lähetystön pyrkiessä tapaamaan sotaveteraanijärjestön puheenjohtajaa S. Kärävää hän oli ilmoittanut: ’Vain kuolleen ruumiini yli onnistuu 26-ikäluokka pääsemään tunnuksen piiriin.’”

Näin on silloin asiaa sotaveteraanijärjestön puheenjohtaja ainakin tämän kirjeen perusteella käsitellyt. Eli minun mielestäni tässä näyttää olevan monenlaisia eturistiriitoja, joita itse en nuoremman ikäpolven edustajana ymmärrä lainkaan.

Kaikkein vaikeimmaksi, ed. Nepponen, tekee minulle ymmärtää tämä asia sen johdosta, että on erittäin paljon kuitenkin myönnetty 26 syntyneille kyseistä tunnusta. Ja kirjeessä, jota äsken siteerasin, todetaan muun muassa: ”Haminassa 26 loppupuolella syntyneiden ikäluokassa samassa tuvassa yläpetillä oleva ’rannikkopyssyn mies’ on saanut tunnuksen, mutta alapetillä oleva ’korohoron-mies’ ei ole katsottu tunnukseen

oikeutetuksi." Tällaiset asiat mielestäni herättävät yhteiskunnassa todella ikäviä ristiriitoja henkilöiden kesken, jotka ovat olleet kuitenkin ikään kuin samoissa tehtävissä oman tulkintansa mukaan. Minä itse en ole ollut siellä enkä siitä sen enempää tiedä.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyenä kertauksena siitä, millä tavoin tämä 26 syntyneiden asia on edistynyt, asia, joka, arvoisa puhemies, käsitykseni mukaan liittyy aika läheisesti esillä olevaan hallituksen esitykseen. Koska siinä puhutaan tavallaan rinnakkaisesti osittain jopa samoissa tehtävissä olleista henkilöistä, katson, että tätä asiaa voi käsitellä tällä tavoin, kuten muissakin puheenvuoroissa on käsitelty.

Kun olen selvitellyt näitä asioita kirjeistä, joita olen saanut, niin niiden perusteella ensimmäistä kertaa tämä asia on ollut esillä, ja osittain myös miinanraivaajien asia, vuonna 89. Nykyisen sosiaaliministerin Perhon isä, silloinen kansanedustaja Heikki Perho teki kirjallisen kysymyksen tästä asiasta. Sen jälkeen on ollut lukuisia lakialoitteita. Muun muassa 94 valtiopäivillä oli lakialoite, jossa oli 149 allekirjoitusta. Se hukkui omiin systeemeihinsä täällä talossa ja raukesi vaalien takia. Seuraavilla valtiopäivillä 95 allekirjoittajia oli kerätty 108 kappaletta. Silloin se jäi silloisen kuntoutuslain jalkoihin ja raukesi. Ja vuonna 98 tehtiin sellainen lakialoite, joka jopa käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Tässä mielestäni onkin kaikkein mielenkiintoisin asia koko tässä systeemissä, koko tässä asiassa kokonaisuudessaan: se, että ensiksi se hyväksyttiin äänin 8—4, mutta sitten se pantiinkin jostakin syystä hetken päästä uudelleen äänestykseen, ja kas kummaa, äänestystulos oli 5—5. Ja näin se on yhä edelleen käsittelemättä. Täällä on puhuttu siitä, että se maksaisi ehkä 20 miljoonaa markkaa. Minä en markkamääriin osaa sanoa, en ole matemaatikko enkä ole siihen sillä tavoin perehtynyt, mutta sen tiedän, että joka vuosi ajasta ikuisuuteen poistuu sen verran veteraaneja, että kokonaisuudessaan valtiolle tästä ei aiheutuisi ylimääräisiä menoja. Sen johdosta toivoisinkin, että valiokunta, ja kun valiokunnan puheenjohtaja on paikalla, myös hän suhtautuisi asiaan nyt tällä kertaa vakavuudella. Ja kun hän on myös useamman kauden täällä ollut ja on varmasti jo aikaisemmin perehtynyt näihin asioihin, niin toivon, että valiokunta ottaisi asian uudelleen käsittelyyn siitä huolimatta, että veteraanijärjestö — tuossa äsken kuulin, että toiminnanjohtaja ei ehkä ole muuttanut kantaansa — ainakin meillä päin veteraanijärjestöjen edustajat ovat jo toista mieltä eli ovat muuttaneet kantaansa siitä, mitä aikaisempi puheenjohtaja S. Kärävä totesi ja jonka lausuman siteerasin eräästä kirjeestä, jonka olen saanut.

Ed. Nepponen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vistbacka minut moneen kertaan nosti esiin, muistuttaisin edustajaa siitä, että rintamasotilastunnukset ja muut etuudet on myönnetty eduskunnan säätämien lakien ja asetusten perusteella. Minä en ole ollut niitä säätämässä ennen kuin vasta tämän eduskunnan istuntokauden aikana. Eikä rintamalisiä ole myönnetty siitä, onko ollut ylä- tai alapetillä, vaan ne on myönnetty lainsäädännön mukaisesti sotatoimialueella tai määrätyissä tehtävissä palveluksesta tulleen todistuksen mukaan. Ja nuo todistukset on annettu sota-arkistosta. Kieltämättä on jälkeenpäin todettu, että kun eräitä päätöksiä on tehty, niitä on myönnetty virheellisin perustein, mutta on myös todettu, että niitä on peruutettu, koska päätöksistä on tehty kanteluita. Siellä on selviä epäoikeudenmukaisuuksia, ja siksi on varmasti paikallaan, että nämä epäselvyydet selvitetään, jotta edes niille, jotka vielä ovat elossa, voidaan pieni kädenpuristus osoittaa. Edelleenkin peräänkuulutan: meillä pitää olla riittävästi varoja, jotta voidaan kaikille hyvällä omallatunnolla antaa riittävän hyvä vanhuus.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän ed. Nepponen tietää viisaana miehenä, että joka vuosi säästyy veteraanien osalta paljon enemmän kuin tämä tulisi maksamaan. Se on yksinkertainen totuus. Sieltähän ne rahat voitaisiin ottaa, niistä säästöistä, joita tulee.

Toinen asia, ed. Nepponen: minun arkistossani on kymmeniä sellaisia päätöksiä, joissa on ollut kielteinen päätös, ja myös niitä, joissa päätös on ollut myönteinen. Minun tulkintani juristina on se, että siellä on tulkittu omapäisesti hyvin pitkälle niitä hakemuksia, jotka sinne ovat tulleet. Jotkut ovat saaneet myönteisen päätöksen ja jotkut kielteisen. Minä en tiedä, mikä se peruste on ollut, vaikka olen yrittänyt sitä selvittääkin.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa rouva puhemies! Rintamaveteraaneja, jotka ovat rintamaeläkkeen piirissä, kuolee vuosittain niin monia, että tähän tarkoitukseen varatusta rahasta säästyy monia miljoonia. Vuonna 2000 pääsemme 58

miljoonaa markkaa vähemmällä määrärahalla tähän tarkoitukseen kuin tänä vuonna on budjetoitu.

Tätä taustaa vasten voidaan tietysti sanoa, että voi olla pettynyt siihen, että samaiseen pakettiin ei nyt voitu ottaa vuonna 26 syntyneitten ryhmää mukaan. Tämä asia on todellakin erittäin tuttu meille kaikille niille kansanedustajille, jotka ovat olleet tässä talossa useamman kauden. Asia kuuluu sarjaan hoidettavat asiat ja aivan liian pitkään vireillä olleet hoitamattomat asiat. On myös totta, kun kuuntelin ed. Vistbackaa, että asian asianmukaista käsittelyä on aivan varmasti vaikeuttanut se, että järjestöt eivät ole keskuudessaan päässeet tukemaan toisiaan vaan ovat ikään kuin olleet toistensa kimpussa. Ehkä ajatus on ollut se, että jos edunsaajien joukkoa laajennetaan, silloin jakovaraa, jota muuten voisi olla, ei päästä käyttämään jo rintamaeläkettä saavien hyväksi esimerkiksi tasokorotusten muodossa tai näin poispäin.

Nyt minunkin käsitykseni on, että näissä suhteissa mielipiteet ja asenteet ovat lientyneet. Edellytykset yhteisen päätöksen teolle ovat ihan toisenlaiset nyt kuin muutama vuosi sitten. On ikävä todeta, että tämä epäsopu tuli hyvin esille nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kokouksessa taannoin, kun asiaa viimeksi käsiteltiin. Oli oikeastaan vähän piinallista valiokunnan jäsenenä olla kuuntelemassa, miten isänmaatamme puolustaneet upeat miehet nyt tällaisessa asiassa olivat niin kiihkeitä.

On luonnollista, että hallitus on näistä kahdesta ryhmästä, miinanraivaajat ja vuonna 26 syntyneet, jotka ovat kulkeneet rinnakkain, nyt valinnut miinanraivaajat, koska asian taloudelliset vaikutukset, 3 miljoonaa markkaa, ovat paljon vähemmän kuin olisi ollut vuonna 26 syntyneiden ryhmän valitseminen myös mukaan. Mutta niin kuin sanoin, sitä taustaa vasten, että meillä säästyy rahoja jopa 58 miljoonaa markkaa verrattuna tähän vuoteen, mielestäni rohkeutta olisi pitänyt olla jo myös hallituksen piirissä, että asia olisi saatu pois päiväjärjestyksestä.

Mielestäni tälle talolle ei ole eduksi, että tänne jää joitakin tällaisia "luita". Meillä on muutamia muitakin tällaisia asioita tässä talossa, jotka jostain kummallisesta sitkeästä syystä eivät tunnu tämän myllyn läpi hoituvan. Minusta tätäkin puolta asiassa pitäisi vähän enemmän arvioida. Tällainen ei ole politiikallekaan hyväksi. Jokainen nimittäin on tunnustanut tämän tarpeen. En ole tavannut vielä yhtään sellaista henkilöä kollegojen joukossa, joka olisi sanonut, että 26 syntyneiden asia on kohtuuton. En ole ketään löytänyt, joka olisi sanonut, että he vaativat kohtuuttomia. Sitä he eivät todellakaan tee. Heillä on ollut hyvin pitkä pinna, kun he ovat jaksaneet uskoa, että me olemme periaatteellisella tasolla myötämielisesti heistä ajattelevia, vaikka itse asia ei ole mennytkään läpi.

Haluan myös nyt muistuttaa siitä, että rintamaveteraaniasioissa on joka kerta, kun ne ovat olleet tässä talossa muodossa tahi toisessa esillä, menty eteenpäin. En suostu keskustelemaan siitä, että olisimme jotenkin ikään kuin viemässä jotakin. Olemme joka kerta voineet hieman edes parantaa olosuhteita verrattuna aikaisempaan tilanteeseen.

Totta kai mielelläni näkisin, että edelleenkin voitaisiin löytää tilaa vuonna 26 syntyneiden asian hoitamiselle, varsinkin kun sosiaali- ja terveysvaliokunta edellisen kauden lähes viimeisiksi töikseen lähetti sosiaali- ja terveysministeriölle kirjelmän, jossa yksimielisesti yli puoluerajojen annoimme tavallaan ohjeita hallitusohjelman tekoa varten, että miinanraivaajien kysymys toisaalta ja vuonna 26 syntyneiden toisaalta on huolehdittava kuntoon niin, että kumpaisellekin ryhmälle annetaan oma tunnuksensa ja sillä perusteella myös taloudellinen etuus, joka olisi vastaava kuin rintamaveteraanien eläkkeissä. Kun muistutin, että olemme lähettäneet nämä terveiset, tätä taustaa vasten totta kai on oikeutettua tuntea pettymystä, että tässä esityksessä, tässä paketissa sitä ei ollut mukana.

Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään myös hallituksen esitystä n:o 65, jonka olemme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa jo vähän epävirallisesti ottaneet käsittelyyn, kun se "mustakulmana" oli mahdollista. Olemme kuulleet jo myös asiantuntijoita. Tässä täytyy nyt muistaa, että kuntoutuspuolen määrärahoja ollaan lisäämässä. Tätä kautta myös vuonna 26 syntyneiden joukko pääsee hyötymään näistä etuuksista. Kuntoutuspuolihan saatiin jo varhemmassa vaiheessa koskemaan heitä, mutta he eivät tyydy näihin ratkaisuihin. He eivät tyydy ennen kuin ovat saaneet myös eläkepuolen kuntoon. Se on selkeäsanaisesti sanottu. Mutta olemme siis saaneet kuntoutusta heidän osaltaan liikkeelle ja nyt saamme heidän osalleen enemmän kuntoutusta, mutta vieläkään ei ihan kokonaisuutta.

Nyt jo on tullut esille minusta mielenkiintoinen byrokraattinen hallinnollinen kysymys. Hallituksen esitys n:o 65 on laadittu vain sen vuoksi, että on avattu yksi ainoa pykälä, joka koskee nimittäin sitä, että kun kuntoutukseen tarvitaan

todistus Sota-arkistolta, niin aiotaan pidentää aikaa, jona todistus on hankittava, jotta kuntoutukseen saa oikeuden. Tämä herätti suurta ihmetystä, mitä varten ylipäätään mitään takarajaa tällaisessa asiassa pitää asettaa.

Minusta asialle on tarjottu hyvin huonoja vastauksia. Yksi osa vastauksista oli sen tyyppisiä, että niinhän rintamaeläkkeidenkin anomisessa oli aikanaan määräajat. No, se tarinahan on jo pois päiväjärjestyksestä ja tarpeeton rinnastus. Toinen liittyi hyvin byrokraattiseen selitykseen, että ilmeisesti Valtiokonttorin töiden ennakointipuoli oli parempi ennakoida, jos oli määräaika näiden todistusten hankinnalle. Olen sitä mieltä, että hallituksen esitys n:o 65 on juuri tällainen byrokratian kukkanen koko esityksenä. Jos me jonkin palveluksen voisimme tässä vielä tehdä, voisimme tehdä sen, että poistamme koko määräaikaisuuden näiden todistusten hankinnassa.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut keskustelua, huomaa, että keskusteluun osallistuneilla on ihan sama perusasenne kuin itsellänikin: tyytyväisyys siitä, että miinanraivaajien kohtalo tässä tulee ratkaistua, mutta harmi, että paljon ja moneen kertaan omankin parlamentaarikon uran aikana tässä salissa ihmisiä puhuttanut vuonna 26 syntyneiden kohtalo on ratkaisematta. Kyseessä ei ole rahakysymys, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja juuri totesi, vaan se on oikeudenmukaisuuskysymys. Oikeudenmukaisuudessa täytyy ottaa huomioon sen lisäksi, että täällä on mainittu vuonna 26 syntyneiden erilainen kohtelu, myös se, että ainakin minulle on tuotu esille tai on kirjallista dokumenttia siitä, että näitä etuja on annettu myös myöhemmin syntyneille. On väitetty, että tämän toteen näyttäminen on niin vaikeaa ja sota-arkistot ovat tässä mielessä puutteellisia. Siitäkin syystä tuo ikäluokka, joka on joutunut noihin tehtäviin, sietäisi kokonaisuudessaan tulla samalla tavalla kohdelluksi.

Tässä tulee mieleen, että kun kyseinen aloite nyt menee valiokuntatyöhön, valiokunta voisi patistaa hallitusta mietinnössään, edellyttää siltä tämän kysymyksen laajaa ratkaisua.

Arvoisa puhemies! Yhdyn valiokunnan puheenjohtajan ed. Vehkaojan käsitykseen siitä, että takaraja on tässä hyvin keinotekoinen.

Sosiaali- ja terveysministeri Perho: Arvoisa puhemies! Olen työhuoneessani kuullut osan keskustelusta, joka on käyty ylipäätänsä rintamaveteraanien ja sotainvalidien etuuksista. Kuitenkin haluaisin muistuttaa huolimatta niistä monista lisätoiveista, joita täällä salissa on esitetty, että nyt joka tapauksessa otetaan askel eteenpäin sotainvalidien kohdalla. Asunnonmuutostöiden kriteerit väljentyvät. Pitkään vireillä ollut miinanraivaajien kysymys on minusta varsin tyydyttävällä tavalla esitetty ratkaistavaksi. Suurempi kysymys vuonna 26 syntyneiden etuuksista kuuluu siinä mielessä iäisyyskysymyksiin, halutaanko samat etuudet myös niille vuonna 26 syntyneille, joilla ei ole rintamapalvelusta, jotka ovat ainoastaan olleet kyseisenä vuonna koulutuskeskuksissa suorittamassa asepalvelusta.

Huolimatta siitä, että oma isäni on aikanaan tehnyt tämän aloitteen täällä ja että hän itse kuuluu tähän ikäluokkaan, minun oikeudenmukaisuustajuni ei kuitenkaan hyväksy sitä, että hän olisi pelkästä asepalveluksesta oikeutettu samoihin etuihin kuin ne, jotka viisi vuotta rintamalla oltuaan vaikeissa olosuhteissa ovat etuuden ansainneet.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja mainitsi, että rintamaasioita käsiteltäessä aina on kuitenkin pikkasen menty eteenpäin. Hän kuitenkin valitteli sitä, kuinka nämä kaksi jälkeen jäänyttä ryhmää, miinanraivaajat ja vuonna 26 syntyneet, näin jaotellaan eri kastiin. Varoja kuitenkin olisi hoitaa molempien ryhmien asiat kuntoon.

Olen samaa mieltä kuin ed. Karjalainen, että valiokunnalla nyt on paikka laittaa viestiä hallitukselle, että asia vähintäänkin selvitettäisiin. Mutta jos olen oikein käsittänyt, pykälässä, joka valiokuntaan tulee käsittelyyn, käsitellään juuri niitä henkilöitä, joita koskee veteraanien hammashuollon saaminen. Pykälä on auki, jolloin valiokunnalla lienee täysi mahdollisuus jo itse ottaa asia selville ja määritellä vuonna 26 syntyneet esitetyn lain lisäksi osallisiksi veteraanien hammashuoltoon.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niissä selvityksissä ja asiakirjoissa, joita itse olen saanut, todetaan, että ikäluokasta 26 on kaatunut lähes 180 miestä, vaikka ikäluokka ei koko ikäluokkana ollutkaan rintamavastuussa. Ylipäällikkö käytti ikäluokkaa rintamien selustojen varmistustehtäviin eli juuri desantti- ja karkurietsiskelyihin sekä strategisesti tärkeiden kulkuväylien vartiointiin. Siellä näitä jopa ihmismenetyksiä tuli eli sodan uhreja.

Toiseksi viitaten siihen, mitä puheenvuorossani totesin, haluaisin todeta vain ministeri Perholle, että tunnuksen saaneet ikäluokan miehet ovat olleet eriarvoisissa tehtävissä. Ainoastaan jalkaväen joukoilta on vaadittu henkilökohtainen taisteluihin osallistuminen, joten eri joukoilla on ollut tunnuksen saamisessa erilaiset vaatimukset. Osaa on siis syrjitty ankarasti. Tämä on yksi peruste mielestäni sille, että valiokunnan täytyisi perehtyä asiaan tarkasti, koska mielestäni ei voida lähteä siitä, että saman ikäluokan henkilöistä, jotka ovat periaatteessa ylipäällikön käskystä olleet joissakin tehtävissä, vaikka he eivät juuri samanlaisissa tehtävissä ole olleet, toiset saavat tunnuksen ja toiset eivät.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Meillä on kunniavelka olemassa niille henkilöille, jotka sodan aikana ja myös sodanjälkeisenä aikana ovat toimineet vaarallisissa tehtävissä kuitenkin sodasta johtuen. Miinanraivaajien tehtävä ei ole ollut helppo. Heidän huomioimisensa nyt tässä tilanteessa on välttämätöntä.

Täällä käydään hyvin tarkkaa rajanvetoa siitä, kenellä on oikeus ja kenellä ei. Tässä joukko hupenee aika vauhdikkaasti, ja haluttiin sitä tai ei, on syytä pyrkiä maksamaan kunniavelka mahdollisimman tarkkaan, jotta jälkipolville ei tarvitse selitellä, minkä takia olemme huolimattomasti toimineet.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa on käytetty parisenkymmentä puheenvuoroa. Suurin osa on vaatinut asian yhteydessä vuonna 26 syntyneitten asian hoitoa. Ministeri Perho minusta aika selkeästi ilmoitti hallituksen kannan: on ministerin oikeustajun vastaista, että pelkästä asepalveluksesta myönnettäisiin samat etuudet kuin niille, jotka ovat olleet varsinaisissa sodan olosuhteissa. Tulkitsen, jos ei eduskunta, tässä tapauksessa valiokunta ensimmäisenä asialle mitään tee, että ainakaan lyhyellä aikavälillä 26 syntyneitten tilanne ei tule korjaantumaan.

Kun on itse ollut mukana äänestämässä viime vaalikaudella siitä, hyväksytäänkö tuolloin eduskunnan käsittelyssä ollut lakialoite, ja muistaa ne tunnelmat, joissa päätöksiä tehtiin, onneksi miinanraivaajakysymys on nyt näinkin pitkällä. Nykytilanteelle avaimena on se, että miinanraivaajat omassa edunvalvonnassaan lopettivat vaateet tammenlehvätunnuksesta ja tätä kautta veteraanijärjestöt saattoivat hyväksyä tilanteen, että heille myönnetään ne etuudet, jotka veteraaneillekin on myönnetty, mutta varsinaista tunnusta tämäkään lakiesitys ei sisällä.

Toiseksi on puhuttu siitä, että 26 syntyneetkin voitaisiin hoitaa. Nythän on jo vireillä lakialoitteita ja tulossa, joissa tunnusta vaaditaan. Itse olisin sitä mieltä, että jos tähänkin asiaan voitaisiin avain löytää, etuudet pyrittäisiin järjestämään niille henkilöille, joille ne kuuluvat. Ei kai tässäkään asiassa kuitenkaan viime kädessä merkki rinnanpielessä niin tärkeä voi olla.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Kun asiaa käsitellään ja käsittelyn pohjana on hallituksen esitys, joka tulee myös valiokunnassa varmasti aika laajasti käsiteltyä, niin kuin hallituksen esitykset on syytä käsitellä erona siihen nähden, mitä tapahtuu, kun pohjana on edustajan aloite, niin nyt on valiokunnassa todellakin mahdollisuus kartoittaa se tilanne, missä aukot ja epäkohdat veteraanikysymyksessä vielä ovat kautta linjan. Tämä esitys korjaa yhdeltä osin tilannetta ja on tervetullut siltä osin ja tärkeä viedä eteenpäin.

Mutta kuten keskustelu on osoittanut, asiaa ei ole vieläkään hoidettu loppuun. Me, jotka olemme hieman pitempään talossa olleet, tiedämme, että 26 syntyneiden asiaa ja muita epäkohtia on aloitteilla pyritty viemään eteenpäin, mutta se ei ole johtanut tulokseen. Veteraanien joukko harvenee. Nyt on kyllä eduskunnan kunniatehtävä viedä asia loppuun, niin että aloitteiden tehtailu saataisiin lopultakin päättymään ja asiat hoidettua kuntoon.

Näen myös ylimääräisen rintamalisän korottamisen sellaisena asiana, joka olisi paikallaan hoitaa nyt, kun valtiontalous ja kansantalous on hyvässä mallissa, mitä se ei esimerkiksi tämän vuosikymmenen alussa ollut.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rehula esitti mielestäni hyvän ratkaisun. Samaa käytäntöä, jota on miinanraivaajien osalta noudatettu, voitaisiin soveltaa jäljellä oleviin 26 syntyneisiin. Kun järjestöjen kanta tuntuu olevan rintamatunnuksesta kiinni, niin myönnettäisiin etuudet.

Ministeri Perho totesi, että on toki iso ero, jos on oltu vain koulutuskeskuksessa tai muissa vaarallisemmissa tehtävissä, mutta kyllä asiakirjoista ja miesten kertomuksista ilmenee, että koulutuskeskuksesta käytiin desanttitorjunnassa. Rajanveto on äärettömän vaikea, ja sen takia koko joukon asia pitäisi hoitaa.

Mielestäni valiokunta voisi lähteä tältä poh-

jalta, että ei olisi varsinaista tunnusta, mutta myönnettäisiin rintamalisä, niin kuin edellinenkin valiokunta totesi sanoen, että "vastaavanlainen tunnus" siihen liittyvine etuuksineen. Silloin asia ei jää tunnuksen statuksesta kiinni.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Olin juuri sanomassa, että tunnuskysymys ei ole enää pitkään aikaan ollut mikään ongelma, koska valiokunnan kirjeessä sosiaali- ja terveysministeriölle jo viime keväänä lähdettiin siitä, että 26 syntyneille annettaisiin etuudet, mutta ei tunnusta.

On tietysti selvää, että meillä on miinanraivaajien kysymys esillä nimenomaan tässä hallituksen esityksessä. Kun katselin esitystä äkkiseltään, niin vuonna 26 syntyneiden asian hoitaminen samassa yhteydessä voi tietysti tuottaa teknisiä vaikeuksia, koska on vain niin, että se on eri asia, vaikka yhtymäkohtia voi tietysti toiveiden muodossa esittää. Mutta saattaa olla niin, että olemme saman tilanteen edessä kuin viimeksikin ja joudumme arvioimaan kysymystä lakialoitteiden pohjalta enemmän kuin on mahdollista tehdä tämän hallituksen esityksen yhteydessä.

Ed. P. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Jäin miettimään sitä, kun ed. Vehkaoja käytti puheenvuoron, onko olemassa sellaisia teknisiä vaikeuksia, jotka estäisivät 26 syntyneitten asian käsittelemisen hallituksen lakiesityksen yhteydessä, varsinkin kun tiedämme, että on jätetty kymmenittäin yksittäisiä lakialoitteita samasta asiasta ja jokaisessa lienee kymmenittäin allekirjoituksia, niin etteivät ne ole yksittäisten kansanedustajien aloitteita.

Lisänäkemyksenä heittäisin sen ajatuksen, että monet 26 syntyneet, jotka meihin edustajiin ottavat kentällä yhteyttä, kertovat, että eivät he tätä rahan takia hae eivätkä kuntoutuksen takia eivätkä myöskään minkään muunkaan eläkeetuuden takia, vaan periaatteen ja oikeudenmukaisuuden takia ja nimenomaan sen takia, että he haluaisivat sen tunnuksen saada, niin että tunnustettaisiin myös, että he ovat olleet sellaisissa tehtävissä, että ansaitsevat tämän tunnuksen.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja viittasi teknisiin vaikeuksiin, jotka estäisivät tämän asian ratkaisua. Jos poliittista tahtoa eduskunnasta löytyy yli puoluerajojen, niin tekniset seikat eivät ole esteenä tämän asian asialliselle ratkaisulle ja tietysti siinä tarvitaan lakialoitteiden apua. Otetaanko ne tämän lakiesityksen kanssa samaan aikaan käsittelyyn vai erikseen, se on sitten valiokunnassa harkittava asia.

Mutta kun tämä kuuluu niihin asioihin, joita silloin, kun edellisen kerran olin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, oli käsitelty jo pitkään ja edellinen valiokunta on tehnyt hyvän lausuman tästä — ei vienyt asiaa loppuun saakka — niin mielestäni se on aivan riittävä velvoite tälle eduskunnalle hoitaa tämä asia kohtuulliseen oikeudenmukaiseen päätökseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 65/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kerola: Arvoisa puhemies! Kun käsittelyssä oleva hallituksen esitys koskee henkilöryhmää, joka on ollut kovan keskustelun aiheena jo vuosikausia, ihan niin kuin edellisessä asiakohdassakin kuulimme, tulee mieleen, eikö Suomen sotaan osallistuneiden asemaa olisi ollut aiheellista korjata jo aikoja sitten eikä vasta tänä vuonna tätä yritystä tehdä.

Hallituksen esityksestä toivoisi löytyvän mahdollisuus jättää kuntoutushakemuksia sisään ilman aikarajoitusta, ihan niin kuin ed. Vehkaoja edellisessä puheenvuorossaan mainitsi. Muuten kuntoutushakemusten ketju harvenee harvenemistaan. Näin uskon.

Ongelma on myös siinä, että kuntoutus ei monia enää auta eikä kiinnosta monia huonon kunnon vuoksi. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä maininta lisätystä informaatiosta kuntoutusmahdollisuuksista ei kuntoutukseen haluavien määrää lisää. Vaihtoehto kuntoutukselle tulisi-

kin olla, esimerkiksi lääke- tai muuhun hoitoon kohdistuva korvaus. Toivon, että valiokunnassa näistäkin asioista keskustellaan tämän asiakohdan yhteydessä.

Ed. K o s k i : Arvoisa rouva puhemies! Kysymyshän hallituksen esityksenä on oikeastaan vain 2 §:n muuttamisesta, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesikin. Siltä osin ei kovin pitkää keskustelua varmaan tarvitse käydä. Korkeintaan voin yhtyä siihen näkemykseen, jonka hän esitti: miksi yleensä pitää tällainen takaraja olla?

Sen sijaan uskon, että on syytä keskittyä siihen, minkä takia esimerkiksi näistä 15 000 henkilöstä, joilla on ollut oikeus hakea kuntoutusta, on jättänyt näitä hakemuksia vain 5 000, tai näitä tunnushakemuksia. Se on ehkä sellainen asia, josta kannattaa jonkin verran enemmän käydä keskustelua, kun asia menee valiokuntaan.

Toisekseen on varmasti niin, että tämän ikäluokan ihmisten kunto on se, että laitoskuntoutuksen vaikutus voi olla rajallinen ja on syytä tarkastella myös sitä, onko kuntoutukselle muita muotoja, lähempiä muotoja esimerkiksi kunnan omien rajojen sisällä tai jotenkin sillä tavoin.

Haluan yhtyä myös niihin näkemyksiin, joita ed. Kerola toi esille, että tiedotustoimintaa tämän kuntoutusmuodon käyttämiseksi pitää lisätä.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä varsin hyvin on perusteltu jo aikaisemmin ne asiat, jotka lähinnä tähän sanomaani sisältyvät. On aivan erikoisen ihmeellistä, miksi tarvitaan tämmöinen takaraja. Ilmeisesti tässä jokin lakitekninen temppu on olemassa, koska tätä joukkoa ei synny eikä tule lisää. Se harvenee. Heidän nimensä löytyvät kohta tuolta hautakivistä. Tällaisenaan täällä on varsin hyvin puhuttu, niin kuin edustajat Vehkaoja, Kerola ja Koskikin sanoivat. Tässä asiassa tarvitaan aktiivista tiedotusta, jos tämmöinen takaraja tässä tarvitaan.

Olen erittäin monta tällaista veteraania tavannut, jotka ovat perustelleet ja kertoneet, minkä takia he nimenomaan haluavat sellaiseen kuntoutukseen, joka tapahtuu siellä, missä kaikkia muitakin veteraaneja kuntoutetaan. Se on heille henkisesti tärkeää, sen ruumiillisen kuntoutuksen lisäksi, se toinen puoli: henkinen kuntoutus. Tässä on kunniavelan maksamisesta myös kysymys, ja sitä pitää niin markkinoida ja rakentaa ja tuolla valiokuntakäsittelyssä käsitellä, että jokainen, joka on tähän oikeutettu, tulee myös tietoiseksi, että sellainen mahdollisuus on olemassa.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron tästä samasta asiasta, johon monet muut edelliset puhujat ovat kiinnittäneet huomiota, eli takarajatilanteesta. Todella tuntuu tässäkin tapauksessa erittäin epäoikeudenmukaiselta suorastaan, että tällaisia takarajoja ollaan asettamassa, koska tämä ei ole mikään rahallinen kysymys valtion budjetissa, varmasti ei minkäänlainen. Olisi oikeudenmukaista, että valiokunta harkitsisi oikein vakavasti tämän esityksen muuttamista näiltä osilta. Meillä on ihmiskohtaloita monenlaisia, ja ihmisten terveydentila ja olosuhteet muuttuvat ja halukkuus osallistua erilaisiin kuntoutustapahtumiin ynnä muuhun saattaa iän myötä ja ajan myötä tulla ajankohtaiseksi.

Näin ollen tällaisen takarajan olemassaolo uskoakseni, niin kuin monet ovat ilmaisseetkin, on eräänlaista kiusantekoa vain ja tarpeetonta byrokratiaa. Valiokunta todella, jos ottaa tämän asian vakavasti esille, voisi tämän mietinnössään kyllä yrittää muuttaa kaikin keinoin niin, että tämä poistettaisiin.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään, että sodassa ollut veteraani pääsisi kuntoutukseen sillä edellytyksellä, että hän on hakenut vuoden 2001 loppuun mennessä todistuksen Sota-arkistolta, että hän on ollut näissä tehtävissä. Kahdella vuodella siirretään takarajaa. Tuntuu aika oudolle, kun ongelma on kuitenkin pysyvä vielä pitkän aikaa. Esitän vain valiokunnalle harkittavaksi asian käsittelyssä sitä, että he lyövätkin takarajaksi esimerkiksi vuoden 2010, jolloin ei tarvitse vähän väliä, vuosittain tai kahden vuoden välein, tuoda tätä asiaa esiin, vai onko siinä teknisenä esteenä se, että laki olisi mitätön, jos Sota-arkiston nimi sillä välin muuttuu?

Ed. V i l k u n a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on pidetty hyviä puheenvuoroja tärkeästä asiasta. Todellakaan tämmöisessä asiassa ei tarvita mitään takarajoja. Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa täytyy olla varaa ja tahtoa hoitaa tämmöinen kunniavelka-asia pois rinta rottingilla ja kunniakkaasti ilman mitään takarajoja ja sääntöjä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 67/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. S. Kanerva: Arvoisa puhemies! Tämä lievävammaisten sotainvalidien asuntojen kunnostusasia on erittäin tärkeä. Itsekin olen tehnyt pari lakialoitetta siitä, ja onpa hyvä, että hallitus on huomannut itse ottaa esille tämän asian. Kysehän on siitä, että 20 prosenttia ja siitä ylöspäin olevan invaliditeettiprosentin omaavien asuntoja voidaan kunnostaa, jotta sotainvalidit voivat asua asunnoissaan. Sen lisäksi sama raha jaetaan veteraaneille. Veteraanirahaa tavallaan olisi jaettavissa myös näille lievävammaisille, mutta koska lievävammaisilla on joitain muita korvauksia, niin nyt eräistä syistä veteraaniraha ei enää riitä lievävammaisille. On edullista, että he voivat asua kotona laitoshoidon sijaan, ja kyseessä on aika pieni raha. Se on tähän asti rahoitettu tällä syyskeräyksellä.

Syyskeräys, jota vielä voidaan jatkaa Puolustusvoimien komentajan lupauksen mukaan vuonna 2000 — sen jälkeen varusmiehiä ei ole enää siihen käytettävissä — alkaa hiipua, kun miesten keski-ikäkin on pikkuista vaille 80 vuotta. Näin ollen näitä rahoja, joita miehet sotamiesten kanssa keräävät, on käytetty tähän. Nyt valtio ottaa hoteisiinsa tämän 10 miljoonan potin. Muuten, tämmöinen syyskeräys tuottaa noin 15 miljoonaa, niin että aika paljon siitä lohkeaa asuntojen kunnostuksiin.

Toinen asia on saman kaltainen, sitten tämmöiset pikkuasiat olisivatkin kunnossa. Syyskeräystä joudutaan käyttämään myös lievävammaisten, juuri tämän saman ryhmän, hautausavustuksiin. Yli 20-prosenttiset saavat hautausavustusta 10 000 markkaa ja siitä alle olevat eivät. Yhdenmukaisuuden vuoksi silloin näillä keräysvaroilla niille, joille valtio ei anna, suoritetaan hautausavustusta. Tämä olisi semmoinen asia, joka sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannattaisi ottaa huomioon. Sitten alkaisivat hiljalleen olla viimeiset sotakorvaukset maksettuja. Ei muuta, rouva puhemies.

Ed. Vehkaoja: Rouva puhemies! Tämä esityshän pohjautuu Veteraaniprojekti 97 -työryhmän esityksiin, ja me voimme nyt nähdä, että nämä työryhmät tekevät erittäin hyvää työtä, kun vuosikausia voidaan aina vain viitata niiden ehdotuksiin. Tässähän nyt on käynyt niin, että kun työryhmä oli ihan määrämuotoisesti ehdottanut, miten tässä asiassa edetään, niin tätä aikataulua ei nyt valtiontaloudellisista syistä pidetty, ja 10 prosentin invalidien saaminen tämän etuuden piiriin lykkääntyi kahdella vuodella. On todella korkea aika tämä uudistus nyt saada. Me huomaamme, miten pienistä mutta tärkeistä yksittäisistä kohdista näitten asioitten yhteenkutominen koostuu.

Mitä tulee hautausavustukseen, kun tässä todettiin, että sotainvalidien keräyksellä on voitu sitä hoitaa, niin sehän on erinomainen asia varsinkin nyt, kun avustus on Kansaneläkelaitoksen puolelta lopetettu jokaiselle itsestäänselvänä etuutena. On hieno juttu, että veljet auttavat näissä asioissa.

Ed. Leppä: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva hallituksen lakiesitys on nyt ensimmäistä kertaa tältä alueelta, joka on yksi yhteen budjetin ja ennen kaikkea hallitusohjelman kanssa, jossa todetaan muun muassa, että laajennetaan sotainvalidien etuja vapautuvien resurssien puitteissa. Nyt selkeästi, kun työkyvyttömyysaste alennetaan 20 prosentista 10 prosenttiin, tätä tuetaan. Se on hyvä asia. Korjaustarvetta on olemassa mitä suurimmassa määrin, mutta se vain ihmetyttää, että yleensä budjettikirjassa mainitut rahamäärät ovat kuitenkin laskeneet, vaikka hallitusohjelmassa toisin todetaankin. Mutta on erinomaista, että tämä yksi asia on pystytty hoitamaan hallitusohjelman osoittamalla tavalla. Tarvetta tähän todella on.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä toteutetaan, kuten ed. Vehkaoja totesi, Veteraaniprojekti 97 -työryhmän esitys. Hallitus perustelee esityksessään, että valtiontaloudellisista syistä asia hoituu vasta nyt, kaksi vuotta jälkikäteen. Olisimme tietysti toivoneet, että tämäkin asia olisi hoidettu aikanaan, mutta hyvä, että nytkin. Sinänsähän, kuten havaitsemme, on kyse pienistä rahoista, mutta ne ovat näille ihmisille erittäin tärkeitä.

Sotainvalidien ja veteraanien asian hoitoon tässä salissa on kiinnitetty viime vuosina paljon huomiota, mutta tulokset ovat syntyneet hitaanlaisesti. Toimeentulon ohella asumisen tukeminen on niitä tärkeimpiä asioita, joilla itsenäistä asumista voidaan edesauttaa ja antaa näille kunniakansalaisille mahdollisuus asua omassa asunnossaan mahdollisimman kauan.

Tämän ohella tietysti kuntoutuksen hoito, riittävä kuntoutus samoin kuin omaishoidon tukeminen ja riittävistä palveluista huolehtiminen ovat tärkeitä.

On hyvä, että tässä vaiheessa ollaan nyt tämän kysymyksen osalta, jota hallituksen esitys koskee, etenemässä, mutta mielestäni paljon on vielä hoidettavaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Laki työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 97/1999 vp (Valto Koski /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Koski: Arvoisa rouva puhemies! Haluan heti aluksi, ettei kiitos unohdu, esittää kiitokset niille 104 kollegalleni, jotka ovat tukeneet nyt esiteltävää lakialoitettani.

Valmistellessani tätä lakialoitetta lähtökohtanani on ollut nimenomaan ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työhönpääsyn helpottaminen vapauttamalla heidät täyden eläkemaksun maksamisesta. Työhönpääsyn helpottamiseksi esitän myös työnantajan eläkemaksun poistamista tällaisia henkilöitä työllistettäessä.

Kuten tiedämme, ikääntyneiden ihmisten on ollut erityisen vaikeaa toisaalta pysyä työelämässä ja toisaalta saada työttömiksi jouduttuaan uutta työtä, vaikka heidän työelämän kokemuksensa on usein monipuolinen ja he ovat halukkaita olemaan mukana työelämässä. Työllistämisen esteeksi on usein esitetty paitsi korkeaa ikää, myös niitä vastuita, jotka työhön ottamisesta ikääntyvien kohdalla saattavat seurata. Yhdeksi tällaiseksi esteeksi voidaan luokitella työeläkemaksu, jonka haluan nimenomaan lakiesityksellä poistaa myöhemmin toteutettavalla tavalla.

Nykyisen eläkelain, viittaan työeläkelakiin, 1 §:n mukaan työntekijältä aletaan kerätä eläkevakuutusmaksua sen vuoden jälkeen, jona työntekijä on täyttänyt 13 vuotta, ja kun työsuhde on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden. Työeläkelain 6 §:ssa todetaan kuitenkin, että eläkkeeseen oikeuttavaksi palveluajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhde, 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaanluettuna, on jatkunut 65 vuoden täyttämiseen mennessä siitä alkaen, kun työntekijä on täyttänyt 23 vuotta.

Edellä olevien lain kohtien mukaan työntekijän eläke alkaa siis karttua vasta 23 ikävuoden jälkeen, vaikka häneltä kerätään eläkevakuutusmaksua 13 ikävuoden jälkeen. Kun työntekijä on palvellut työnantajaa taikka ollut työssä yhteensä 40 vuotta, hänelle nykyisen karttumissäännön, joka on 1,5 prosenttia, mukainen tavoiteeläkeprosentti 60 täyttyy 40 vuoden jälkeen.

Lisäksi on otettava huomioon niin sanottu superkarttuma, joka on 2,5 prosenttia työntekijän palkasta 60 ikävuoden jälkeen aina 65 ikävuoteen saakka. Näin monissa tapauksissa työntekijän eläkettä karttuu yli 60 prosenttia, jos hän voi terveenä suoriutua työstään. Kuitenkin eläkeratkaisuissa kaikki yli 60 prosentin karttuneet eläkkeet yhteensovitetaan, toisin sanoen leikataan pois ja työntekijä maksimieläkkeeksi jää 60 prosenttia.

Tavoitteeksi pitäisi ottaa se, että kun työntekijälle on karttunut 60 prosentin eläke, lakataan häneltä pidättämästä eläkevakuutusmaksua, samoin kuin se, että hänet vapautetaan itse maksamasta työntekijän eläkevakuutusmaksua, joka tällä hetkellä on 4,7 prosenttia.

Lakialoitteeni tavoitteena on, kuten jo alussa totesin, että 60 prosentin eläketason saavuttaneen työntekijän palkkaaminen olisi tämän hetken TEL- ja LEL-vakuutusmaksujen mukaan työnantajalle 17 prosenttia edullisempaa. Lain muutos parantaisi näin merkittävästi ikääntyneiden ihmisten mahdollisuutta pysyä työelämässä ja saada uutta työtä työttömiksi jouduttuaan, kuten jo edellä totesin.

Lyhyesti sanottuna tällainen muutos tulee mahdolliseksi muuttamalla eläkelain 1 § kuulumaan seuraavasti: "Kun työntekijällä olisi oikeus eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen keston perusteella saada eläkettä, joka on vähintään 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkas-

ta, vapautetaan työnantaja kustantamasta eläketurvaa työntekijälleen ja työntekijä osallistumasta eläketurvan kustantamiseen." Näin yksinkertaista se sanamuotoon puettuna on.

Arvoisa puhemies! Tällaisella lakiesityksellä on myös toinen puolensa: sen kustannusvaikutukset. Selvittäessäni, minkälaisia ne voisivat olla, jouduin ikäväkseni toteamaan, ettei asiaa ole tältä kannalta juuri pohdittu eikä yksityiskohtaisia laskelmiakaan ole yksityisen puolen osalta juuri olemassa. ETK:n mukaan ongelmaa onkin pidettävä suurempana julkisen sektorin puolella. Yksityisellä sektorilla kyse on lähinnä henkilöistä, jotka ovat siirtyneet yksityiselle puolelle julkiselta sektorilta.

Saatavissa olevat tiedot antavat kuitenkin ymmärtää, että kustannukset liikkuvat noin 4—5 prosentissa TEL-eläkevakuutusmaksusta. Lakialoitteen toteuttamisella on merkitystä myös siinä mielessä, että eläkejärjestelmän alhaisesta rahoitusosuudesta, joka on noin 8 prosenttia, johtuen aiheutuisi TEL-maksun poistamisesta vastaavan suuruinen TEL-maksujen korotustarve.

Henkilöitä, joita lakimuutos välittömästi koskisi, ei ole kuin muutama, samaisen ETK-tiedon mukaan viime vuoden lokakuussa vain yksi henkilö, joten lain vaikutukset ovat paljolti tältä osin jälkijättöisiä, mutta eivät siinäkään mielessä merkittäviä kustannuksiltaan. Kustannukset riippuvat tietysti siitä, kuinka moni ihminen työelämässä saavuttaa nämä etuudet, jotka lakiesityksessäni olen luetellut.

Koska lakialoite on tulkittavissa hallitusohjelman mukaiseksi — tavoitteena on ikääntyneiden eläkeiän siirtyminen myöhemmäksi — toivon lakialoitteelleni, jonka yli sata edustajaa, kuten mainitsin, on allekirjoittanut, asiallista käsittelyä. Tällöin on muistettava, että vastakkain ovat lain muutoksesta johtuvat melko vähäiset taloudelliset seuraukset sekä ikääntyneiden ihmisten työssä pysymisen edistäminen, työnsaannin helpottaminen sekä yleensäkin heidän arvostuksensa lisääminen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan korostaa, kuten jo aiemmin totesin, että lakiehdotus on tulkittavissa hallitusohjelman mukaiseksi, mutta olen pyrkinyt laatimaan lakiehdotuksen myös niin, että siitä on löydettävissä keskustapuolueen työreformiin liittyviä myönteisiä piirteitä, joten uskon sen saavan arvoisensa kohtelun valiokunnassa ja johtavan ikääntyneiden ihmisten aseman parantamiseen työelämässä eduskunnan päätöksellä myöhemmin.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin hieno asia, että ed. Koski on ottanut tämän asian näin jämäkästi esille ja tehnyt aloitteen asiasta, josta on asianomaisen ihmisryhmän piirissä aika paljon viime aikoina puhuttu niin sanotusti kentällä. On myös erinomaisen hyvä asia, että hän on nähnyt niin paljon vaivaa, että on kerännyt eduskunnan enemmistön nimet lakialoitteeseensa. Niin kuin ed. Koski juuri totesi, tämä ei ole edes ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, joten lakialoitteen läpimenon pitäisi olla suhteellisen varmaa, jos demokratia ja meillä itse kullakin kantti kestää.

Kuten ed. Koski perusteli omaa lakialoitettaan, niin kaksi seikkaahan täältä nousee esille. Toinen on työntekijän oma asema, hänen maksujensa pienentäminen sen jälkeen, kun eläkekarttuma on täysi 60 prosenttia. Mutta ei yhtään vähäisempi ole myöskään toinen erittäin tärkeä argumentti eli mahdollinen ja toivottavasti työllistävä vaikutus vanhempien ihmisten piirissä, joka lakialoitteessa ja ed. Kosken äsken esittämissä perusteluissakin tuli hyvin selkeästi ilmi.

Tässä salissa on keskusteltu hyvin paljon iäkkäämpien työntekijöiden työllistämismahdollisuudesta, niistä vaikeuksista, joita iäkkäimmillä työntekijöillä on saada työtä taikka pysyä työssä. Ja jos kerran tällä lakialoitteella, sen toteutumisella, eläkemaksun vähenemisen ja pienentymisen myötä seuraukset todella ovat ne, että iäkkäämpien työntekijöitten työmahdollisuus ja työssäolomahdollisuus korjaantuu, niin se olisi aivan erinomainen asia.

Kuten alussa totesin, koska tässä on eduskunnan enemmistö takana — minä laskin 103 allekirjoittajaa, ed. Koski mainitsi 104, mutta tämä on jo aivan kunnioitettava lukumäärä tämä 103:kin, eikä liene niin kovin merkittävää yhden heitto — sanoisin, että tällaisen asian läpimenonhan pitäisi olla varmaa.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä kahden hyvän puheenvuoron jälkeen on helppo yhtyä kaikkeen, mitä niissä lausuttiin. Ed. V. Kosken tekemä, kokoama lakialoite on todella hyvä. Kaiken kaikkiaan jotenkin meidän pitää nähdä ja tuntea ikääntyvien työntekijöiden asema parempana ja paremmanlaisena, jotenkin sitä myös keventää.

Monessa työpaikassa, olkoonpa se julkisella tai yksityisellä sektorilla, pyritään ikääntyneet työntekijät ajamaan ja savustamaan jollakin keinolla ulos, muodossa taikka toisessa. Tämä ei voi olla oikein, ei missään muodossa. Sen kokemuk-

sen, joka heillä on, sen palkkakertymän, joka heillä on, tasapainottamiseen tämä on ainutlaatuisen hyvä esitys. Siinä mielessä ihmettelenkin, että kun täällä on sellaisiakin puolueita, jotka ovat kovasti yrittäjähenkisiä, yrittäjäpuolueita, niin täällä oikealla on vain ed. P. Salo paikalla puolustamassa asiaa — taikka vastustamassa, se nyt varmasti ajastansa näkyy ja ilmenee.

Tämä on aivan samalla tavalla niin työnantajan kuin työntekijän asia. Olemme tässä yhteisillä vesillä. Toivon, että tämä ed. Kosken aloite saa hyvän ja nopean käsittelyn valiokunnassa ja tulee sellaisenaan hyväksytyksi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ikääntyvien työntekijöiden tilanne tarvitsee välttämättä erityistä huomiota ja erityisiä toimenpiteitä. On tärkeää, että myös heidät saadaan työllistymään, että työntekijät ottavat myös ikääntyneitä työttömiä työntekijöitä palvelukseensa ja että myös nämä työntekijät kokevat olevansa yhteiskunnan tärkeä osa. Heillä on varmasti sellaista osaamista, työkokemusta, tietoa ja taitoa, jota nykyaikanakin tarvitaan.

Minusta tilanne on ollut kohtuuton, ja eräiden selvitysten mukaan Suomi taitaa olla ikävimmässä kärjessä ikääntyvien työntekijöiden syrjinnässä. Tästä syystä ed. V. Kosken lakialoite on mielestäni erittäin tärkeä. Sen läpiviennille tuntuisi olevan eduskunnassa edellytykset. Kustannusten arviointi, kuten ed. Koski totesi, on varmasti vaikeaa, mutta kokonaisuuden näkeminenkin ehkä tässä tilanteessa on hankalaa. On mielenkiintoista todeta, että eläkelain pykälämuotoiluksi tämä pykälä on selkeä ja ymmärrettävä. Samaa ei voi hyvällä tahdollakaan sanoa eläkelainsäädännöstä yleensä.

Toivon, että asia etenee ja toteuttaa osaltaan sitä keskustan työelämän uudistamisasiaa ja työllistämisen uudistamisasiaa, jota viime kaudella ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Kaksi minuuttia!

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Minä en ole tätä lakialoitetta allekirjoittanut, kun jäin miettimään siinä kahta kysymystä. Ensinnäkin yleistä, voimakasta halua, joka nykyisellä vasemmistovetoisella hallituksella on, että ikääntyneet ihmiset pitää saada pysymään työelämässä, työssä kiinni. Eläkejärjestelmiä ei halutakaan kehittää, vaan eläkkeitä leikataan aika voimakasta vauhtia, kun samanaikaisesti meillä on paljon koulutettua nuorta työvoimaa työttömänä.

Näyttäisi, että tällä pyritään edelleen siihen, että pidetään ihmisiä lähes puoliväkisin työssä ja samanaikaisesti työttömiä on yhä maassa tavattoman paljon. Pitäisi panostaa siihen, että nuoret koulutetut ihmiset saisivat työtä. Tämä esitys ei välttämättä edistä tätä politiikkaa, jonka tänä päivänä näen tärkeimpänä. Tulevaisuudessa tämä uudistus varmasti on jo paikallaan.

Toinen kysymys on se, että kun tässä vapautettaisiin suhteellisen hyvässä asemassa olevat työntekijät eläkemaksusta tietyssä vaiheessa, niin se todella vähentää eläkerahastojen tuloja. Näin ollen maksuvalmiudet ja tulevaisuuden eläkevastuiden kantaminen heikkenevät. Onko perusteltua näin menetellä, kun mukana on myös hyvätuloisia ihmisiä, jotka ovat työssä tuossa vaiheessa, ja vapauttaa heidätkin työeläkemaksusta? En pidä sitä ihan ongelmattomana kysymyksenä.

Mielestäni eläkekysymykset yhdessä työttömyyskysymyksen kanssa pitäisi kauttaaltaan selvittää eikä edetä yksittäisten pykälien muutoksella, joiden kustannus- ja työllisyysvaikutuksia ei ole täydellisesti kartoitettu.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä on hyvä lakialoite, olenhan itsekin kirjoittanut nimeni sen alle.

Hallitusohjelmassa on alle 23-vuotiaiden työeläkekarttuma yhdeksi selvitettäväksi asiaksi valittu. Siitä on tehty eduskunnassakin lakialoite, itsekin muistan tehneeni siitä aloitteen edellisellä kaudella, että täytyisi vastaavuusperiaate kuitenkin myös eläkemaksujen ja eläkekarttumien puolella löytää. Minä en perustelisi lakialoitetta niinkään ikäihmisten työhönotolla, vaan nimenomaan juuri sillä linjakkuudella, että siitä, mistä maksetaan, myös kertyy hyöty. Sillä tavalla tämä on looginen rakennelma ennen kaikkea.

Ajatellaanpa näitä ikärajoja. Tietysti vain harvoin enää koulutusyhteiskunnassamme voi toteutua tilanne, että 14-vuotias ihminen ei osallistuisi esimerkiksi ollenkaan koulutukseen, vaan menisi päistikkaa työelämään ja olisi siellä 40 vuotta yhtäpäätä hommissa. Jos on naisihminen, ei tarvitse edes asepalvelukseen mennä. Ikää olisi 54 vuotta, jos nyt meni oikein ja taisi mennä, ja siitä jäisi 11 vuotta, jonka ajan tällainen henkilö, samoin kuin tietysti työnantajat, tavallaan maksaa nykyjärjestelmän mukaan eläkemaksuja yli sen, mitä on eläkekarttuman perusteella tarpeen.

Tätä epäkohtaa tällä lakialoitteella nyt voitaisiin tietysti korjata. Mielestäni olisi ihan kohtuullista, että todellakin yksi yhteen pitäisi myös hyötyä siitä, mistä maksetaan, mutta näissä tapauksissahan maksut ylittävät huomattavasti sen, mitä itse sitten pääsee nauttimaan.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Olen myös yksi ed. Valto Kosken tekemän lakialoitteen allekirjoittajista eli yksi 103:sta. Minusta oli erinomaista, että sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja käytti juuri sen puheenvuoron, jonka itsekin halusin käyttää siitä, minkä vuoksi olen tämän allekirjoittanut. Tunnistan selkeästi ongelman siinä, että täyden 60 prosentin eläkkeen ansainneen työntekijän palkasta vielä kannetaan työnantajan ja työntekijän työeläkemaksuja. Nimenomaan tästä oikeudenmukaisuusnäkökulmasta pidän sitä huonona.

Lakialoitteen perusteluissa viitataan siihen, että jos sitä ei enää kannettaisi, niin ikääntyneen työntekijän työllistäminen tulisi 17 prosenttia edullisemmaksi työnantajalle ja näin heidän työssään pysyminen varmistettaisiin. Muun muassa ed. Kankaanniemi täällä viittasi, että pikemminkin saattaisi olla paikallaan nyky-yhteiskunnassa tukea sitä, että ihmiset siirtyisivät iäkkäämpinä eläkkeelle, kun meillä on nuoria, jotka tulisi työllistää. Tämän perusteen ymmärrän.

Mutta se ajatustapa, jonka ed. Vehkaoja toi esille, oli minullakin huolena, että tässä tapahtuu itse asiassa työeläkevakuutusmaksun osalta muuttuminen sikäli, että silloin, kun täysi 60 prosenttia on saavutettu, vakuutusmaksu muuttuukin yllättäen veroksi. Tässä suhteessa tämä järjestelmä ei ole looginen. Järjestelmän täytyy olla perusluonteeltaan joko vero tai sitten vakuutusmaksu. Kun työeläkejärjestelmä on meillä vakuutusluonteinen pohjaltaan, niin pidettäköön se vakuutusluonteisena kaikkien osalta. Silloin ed. Valto Kosken tekemä lakialoite on perusteltu. Sen jälkeen, kun eläkekarttuma on täysimääräinen, tämän järjestelmän pitäisi muuttua.

Ed. P. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Siinä vaiheessa, kun ed. V. Koski lähestyi tällä lakialoitteella allekirjoittanutta, kiinnitin vain muutamiin hyvin olennaisiin asioihin huomiota. Sanoisin, että päällimmäinen seikka oli tietenkin se, että tämä mukailee Lipposen kakkoshallituksen hallitusohjelmaa, jossa pyritään nostamaan ikää, jolloin ihmiset siirtyvät eläkkeelle. On todettu, että tämä yhtälö pitkällä tähtäimellä, jos halutaan eläketaso pitää samana, ei täyty. Toisekseen ed. Koski perusteli lakialoitetta myös kustannusneutraaliksi: tästä hyötyvät sekä työnantajat että työntekijät.

Siitä, mitä ed. Kankaanniemi sanoi, on aika vähän käyty keskustelua: onko meidän tulevaisuudessa luotava myös sen tyyppistä lainsäädäntöä, jolla kannustetaan työnantajia ottamaan yhä nuorempia henkilöitä töihin. Tämähän luo tietenkin jonkinlaisen suosituimmuusaseman yli kuusikymppisille henkilöille, koska heidän työllistämisensä tulee edullisemmaksi.

Toivoisin kuitenkin, että painotettaisiin näitä perusteita, joita ed. Kiljunen ja valiokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja esittivät. Tämä on kuitenkin pitkälle myös oikeudenmukaisuuskysymys: siitä mistä maksetaan, siitä myös karttuu ja kertyy etuutta. Yleisen oikeustajun mukaisesti lainsäädäntömme pitäisi olla tämän tyyppistä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Nämä kysymykset ovat aika monimutkaisia, ja tällaisella lyhyellä perustelulla asian esille tuominen on tietysti aika hankalaa. Siksi puheenvuorossani äsken peräänkuulutin kokonaisselvitystä ja uudistusta, jossa tämäkin asiakokonaisuus pitäisi ratkaista. Edelleen toistan, että näin pitäisi kyllä tehdä. Sitä työtä tietysti ministeriössä varmaan jatkuvasti tehdäänkin, mutta tulokset etenevät kovin hitaasti, kun siellä on kolmikantaa, mikä on sinänsä välttämätöntä näissä asioissa, ja intressitahoja vielä vakuutusjärjestelmän puolelta ja muualta.

Se, mihin haluan yhtyä tässä keskustelussa ed. V. Kosken ym. aloitteesta, on kritiikki alle 23-vuotiaiden tilanteesta. Se on toki aika teoreettinen, mutta on kyllä aika ihmeellistä, että tuossa iässä eli alle 23-vuotiaille eläkeoikeus ei kartu, vaikka maksua kerätäänkin. Siihen kysymykseenhän lakialoite ei tuo vastausta tai korjausta. Sitä tässä yhteydessä peräänkuuluttaisin kuitenkin myös.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Minusta on oikein kiinnitetty huomiota myös siihen, että nuorten työelämään tulevien osalta kyettäisiin toteuttamaan sellaisia toimenpiteitä, joilla heidän työllistymistään parannettaisiin. Mehän kaikki tiedämme, että työttömyys on edelleen varsin vakava ongelma, liian suuri ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä tarvittaisiin ripeästi työllisyyden paranemista. Sitä kautta luotaisiin edellytykset sille, että ei syntyisi sen tyyppistä vastakkainasettelua, johon ed. Kankaanniemi aivan aiheellisesti viittasi, eli kun ikäänty-

neinä ollaan työssä, koetaan, että samalla ikään kuin ollaan tulppana nuorten työelämään tulolle. Näinhän ei välttämättä ole eikä ainakaan saisi olla. Siitä syystä työllisyyden parantamiseen on edelleen panostettava ja myös tasapuolisesti niin, että Pohjois-Karjalassa ja muualla maakunnissa, mistä muuttoliike nyt vie nuoria koulutettuja muualle, voitaisiin työllisyyteen panostaa nykyistä enemmän.

Minä koen ikääntyvien työntekijöiden aseman myös eräänlaisena terveyteenkin liittyvänä asiana. Kun ihmiset kokevat, että heitä tarvitaan, heidän sekä fyysinen että erityisesti psyykkinen terveytensä pysyy parempana. Tätä kautta yhteiskunta varmasti säästää myös osansa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12) Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 102/1999 vp (Kimmo Kiljunen / sd)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen hallitusohjelmassa on selkeästi korostettu sitä, että rikosten uhrien oikeusturvaa olisi syytä kohentaa. Meillä on tietysti monia tapoja rikoksen uhrien oikeusturvaa parantaa. Lakialoitteellani olen lähtenyt liikkeelle siitä, että lakia maksuttomasta oikeudenkäynnistä muutettaisiin siten, että rikoksen uhrin osalta oikeudenkäynti voisi olla maksuton, yksiselitteisesti näin.

On itsestäänselvää, että rikoksen uhrin kärsimykset ovat monella osa-alueella havaittavia. Tietysti tärkeimpänä ongelmana ovat itse tekoon liittyneet vaikutukset, mutta rikoksen uhrille syntyy myöskin esitutkinnan kautta ja sitten itse oikeudenkäyntiprosessissa myöskin vaivaa ja, mikä on selkeä ongelma, rikoksen uhrille asianomistajana lankeaa myöskin taloudellinen vastuu oikeudenkäyntikuluista. Meillä on ollut esillä se seikka useissakin eri yhteyksissä, että Valtiokonttorin tulisi korvata rikoksen uhrille rikoksesta aiheutuneet kulut ja viime kädessä periä näitä kuluja asianosaiselta rikoksentekijältä, mutta tällä lakialoitteella kiinnittäisin huomion pelkästään oikeudenkäyntiin ja oikeudenkäyntikuluihin.

Itsestäänselvää on se, että itse oikeusprosessin aikana rikoksen uhrilla on mahdollisuus vaatia rikoksentekijältä korvauksia. Jos päätökset ovat sen kaltaisia, että rikos todetaan, periaatteessa tämä tuleekin päätökseksi, mutta suurena vaikeutena on se, että yhä useammissa tapauksissa rikoksentekijät ovat maksukyvyttömiä eikä rikoksen uhrilla ole toiveita saada sen kummemmin katettua itse rikoksesta aiheutuneita kuluja kuin myöskään oikeudenkäyntiin liittyviä menoja. Tässä suhteessa minun lakialoitteeni idea on se, että järjestelmää tulisi tältä osin oikaista.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kiljusen aloite kiinnittää huomiota rikoksen uhrien asemaan ja siinä mielessä on aivan oikea. Voin sanoa, että olisin ehkä itsekin allekirjoittanut tämän aloitteen pelkästään sen takia, että tässä viritetään keskustelua, joka on tarpeellista.

Ihan lyhyesti tulee vain mieleen kaksi kysymystä:

Onko tällä taipumusta lisätä niin sanottuja turhia oikeudenkäyntejä? Miten voidaan se eliminoida?

Toinen ehkä vielä tärkeämpi kysymys, johon kansalaiset monesti kiinnittävät huomiota: Niin pesänjakotilaisuudet kuin maksuttomat oikeudenkäynnit nähdään monesti tilaisuuksiksi, joissa yksi ammattikunta, asianajajat, saavat saalistusmahdollisuuden, jota kaikkien moraali ei estä käyttämästä.

Nämä ovat sellaisia kysymyksiä, jotka ilmeisesti on syytä tässä myönteisessä asiassa jonkinlaisina reunaehtoina ottaa huomioon.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjalainen minusta esitti kyllä hyvät kysymykset. Todennäköistä on, että tämäntapaisen lainmuutoksen kautta oikeudenkäynnit saattaisivat lisääntyä, mutta en usko, että turhat oikeudenkäynnit lisääntyisivät. Pikemminkin yleinen oikeusturva paranisi, kun asianomaiset rikoksen uhrit voisivat rauhassa viedä silloin, kun rikos on tapahtunut, asiansa oikeuteen ilman, että heille jää riski, että he joutuvat kantamaan myöskin oikeudenkäyntikulut. Näin ollen oikeusturva paranisi.

Mikä koskee mahdollisesti oikeudenkäynti-

kulujen ylipäätään inflatorista kasvua tai asianajajapalkkioiden kasvua: Itse asiassa lakiesitykseen liittyy ajatustapa, että tuomioistuimille jäisi kuitenkin harkintamahdollisuus oikeuskulujen osalta. Tässä on ajatuksena nimenomaan se, että näin voitaisiin hillitä asianajopalkkioiden kohtuutonta nousua.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Kiljusen lakialoite puuttuu hyvin perustavaa laatua oleviin kysymyksiin. Lukiessani lakialoitetta tuli hetimmiten mieleeni eräs askare, joka minullakin on tulossa toivon mukaan tuota pikaa lakialoitteen muotoon, täysin rinnastettava asia, ehkä vielä kohtalokkaampi puute, joka meillä tällä hetkellä systeemissä on. Haluan sen jo tässä vaiheessa tuoda esille.

Meillähän esimerkiksi huostaanottojen osalta vallitsee sellainen tilanne, että erittäin kohtalokkaan huostaanottopäätöksen tekee sosiaalilautakunta. Usein biologiset vanhemmat, jotka menettävät lapsensa — siis vastoin tahtoaan, niitä tilanteita tarkoitan — joutuvat erilaisten muutoksenhakujen kautta hakemaan oikeuttaan. Näinhän tilanteet usein menevät. On uskomatonta, että maksuton oikeusapumme ei kata näitä tapauksia. Nämä ihmiset saavat mahdollista maksutonta oikeudenkäyntiavustusta vasta sitten, kun kysymys tulee muutoksenhakutuomioistuimessa esille. He eivät saa sitä ensimmäiseen asteeseenkaan. Tilanne ei ole yhtä vakava silloin, kun tehdään rikos, koska jos se tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi, kysymys maksuttomasta oikeudenkäynnistä on mahdollista ratkaista.

Huomaamme, että ed. Kiljusen esille ottama kysymys on ongelma, mutta onneksi ei yhtä paha ongelma kuin tällä toisella alueella, jossa vielä, sanotaanko, ihmisenä olemisen ydinkysymyksiä katsotaan loukattavan, siis ainakin niiden ihmisten näkökulmasta, jotka biologisina vanhempina arvioivat näitä päätöksiä.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljunen on tehnyt harvinaisen hyvän lakialoitteen. Jos ajatellaan normaalia suomalaista kansalaista, niin oikeastaan ihmettelen, että asiaan ei ole lakialoitteen muodossa aikaisemmin puututtu, tai jos on puututtu, sitä ei ole eteenpäin viety.

Kuten olen usein aikaisemminkin toistanut ja monesti kertonut, niin on sillä lailla, että kyllä kaikki ovat huolestuneita syytetyn asemasta ja ovat häntä puolustamassa. Täytyy tosin sanoa, että tänään on ollut harvinainen eduskuntapäivä, ettei kukaan ole syyllisiä erityisesti puolustanut, mutta usein pidetään aivan uskomattomia puheita myös eduskuntasalissa.

Sellaisenaan toivon, että lakialoite saa todella oikeudenmukaisen ja hyvän käsittelyn. Olisin myös samassa yhteydessä, kun se tähän pitkälti liittyy, laajentanut keskustelun ajattelutapaani, jota olen monesti miettinyt ja julki pyrkinyt tuomaan. Kun ed. Karjalainen puhui asianajajien saalistamisesta ja siihen liittyvistä asioista, niin tällainen huoli on kyllä selkeästi olemassa. Yhteiskunta maksaa — en sitä sanoisi välttämättä saalistamiseksi, mutta usein tuntuu — varsin kohtuuttomia oikeudenkäyntipalkkioita. Tästä löytyy esimerkkejä, jotka eivät täytä minkään yleisen arvostelun mittoja eivätkä tasoja, joissa laskut ovat todella niin suuret.

Olisin valmis esittämään ja toivon, että se tämän asian yhteydessä voitaisiin käsitellä, käydä läpi ja pohtia, että kun Suomessa on oikeuslaitoksessa syyttäjälaitos, miksei samassa yhteydessä voisi rinnalla olla puolustusasianajajalaitos, jossa olisi palkatut tuomarit, palkatut viranhaltijat ja tekijät, jotka olisivat aina saatavissa ja nähtävissä, jotka kuukausipalkalla tekisivät työtä valtion lukuun puolustaessaan niitä henkilöitä, jotka oikeusavustajan tarvitsevat, ja puolustaessaan myös asianomistajia, jotka tämän tarvitsevat. Sieltä löytyisi ensimmäisenä apu, löytyisivät ohjeet ja neuvot ja myös oikeudellinen neuvonanto ja toimenpiteet, joita asian eteen tarvitaan. Jos jollekulle tämä apu ei sellaisenaan kelpaisi tai kävisi, jos hän haluaisi maksaa enemmän, niin tässä yhteiskunnassa on vapaat kädet, sen kun maksaa vaan, mutta maksaisi itse.

Tämä antaisi monelle nuorelle tuomarille, jolta puuttuu työkokemus, eräänlaisen työkokemusmahdollisuuden, se antaisi syventämismahdollisuuden, ja samalla tulisi hoidettua puolustusasianajajakysymyskin järjestykseen, molempien osapuolten, sekä asianomistajan että syyllisen. Siltä osin olisi tietysti mietittävä, voisiko kumpikin puoli olla samassa paikassa ja arvottaisiinko se, kenen ajettavaksi ja hoidettavaksi asia tulisi. Tämä on niin laaja asia, että valmistelun yhteydessä tämä varmaan tulee järjestykseen. Silloin rahastaminen ja saalistaminen ei olisi normaaliyhteiskunnan maksettavana, vaan se maksaa, joka tarvitsee, joka ei halua käyttää vapaita palveluita.

Rouva puhemies! Toivon, että asian puitteissa käydään laaja ja perusteellinen harkinta valiokuntatyöskentelyn yhteydessä ja selvitetään kaikki löydettävät mahdollisuudet. Mutta ed.

Kiljusen aloite on todella hyvä. Asianomistajan asemaa ei ole yhteiskunnassa kukaan huomioinut eikä siitä huolta kantanut.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean ed. Seppo Lahtelalle, että kyllä nämä asiat ovat olleet lakivaliokunnassa erittäin vahvasti esillä vastikään ja meillä on yleinen oikeusapujärjestelmä, joka taitaa siirtyä tänä syksynä kunnilta valtion hoidettavaksi. Se palvelee vähävaraista ihmistä oikeusturvakysymyksissä, myös käräjäoikeudessa ja siitä eteenpäin. Tältä osin asia on suhteellisen hyvässä kunnossa.

Sen sijaan ed. Kiljusen esille nostama asia uhrin asemasta on sellainen, joka ei ole vieläkään riittävän hyvässä kunnossa. Siihen pitää parannuksia löytää. Lakialoite on siinä mielessä tärkeä, että se nostaa jälleen tämän asian esille, mutta hieman pelkään tätä rakennelmaa. Tai ehkä pelko on väärä sana, mutta arvelisin, että tämä malli, jonka ed. Kiljunen on tähän luonut, saattaa kyllä johtaa sellaiseen automatiikkaan, joka voisi tulla valtiolle varsin kalliiksi ja voisi tuoda ed. Karjalaisen mainitsemia turhiakin oikeudenkäyntejä, jos sellaisia nyt yleensä on, mutta ainakin se helpottaisi kovasti niiden nostamista. Sekään ei olisi oikeuslaitoksen ja todellisen oikeusturvan tarvitsijan kannalta hyvä, jos oikeusistuimet tukehtuvat tällaisiin vähemmän merkittäviin tapauksiin. Mutta uhrin asema on todella parantamisen kohteena tärkeä.

Täällä pykälässä todetaan, että rikosasioissa maksuton oikeudenkäynti voidaan myöntää jo esitutkinnan aikana riippumatta siitä, meneekö se tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tätä vähän mietin, kun esitutkinnan hoitaa poliisi, kuka päättäisi silloin maksuttomasta oikeudenkäynnistä. Tämä menettelytapa pitää tarkkaan miettiä. Mutta rikosasioissa ehkä juuri uhrin kannalta on tärkeää se ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kankaanniemi, on täynnä. Jos haluatte jatkaa, niin puhujakorokkeelle!

Puhuja: ... että uhrin taloudellinen asema ei ole merkittävä. — En viitsi.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Minä kiitän kovasti kollegoja kiitoksista, jotka koskivat tätä lakialoitetta. Suorastaan koin vähän säälin tunnetta, että en kerännyt siihen allekirjoituksia enempää. Allekirjoitin sen vain itse, mutta tietysti nämä puheenvuorot tässä jo rekisteröivät ongelman ja kansanedustajien tunnot tässä asiassa.

Ed. Vehkaoja toi esille sen, että on olemassa muun muassa huostaanottotapauksissa vieläkin vaikeampi ongelma kuin esille nostamani kysymys. Tähän ei voi vastata muulla tavalla kuin siten, että yksi paha ei tee toista pahaa hyväksi, vaan meidän on pyrittävä ratkaisemaan nämä molemmat pahat tai molemmat ongelmat.

Ed. Seppo Lahtela toi esille, niin kuin ed. Kankaanniemikin osittain ja ed. Karjalainen jo aikaisemmin, oikeudenkäyntikulujen mahdollisen ryöstäytymisen hallinnasta. Tässä suhteessa haluan ehkä vielä painokkaammin sen sanoa, kun en esittelypuheenvuorossani tuonut sitä esille, että lakialoitteessa kyllä tähän kiinnitettiin huomiota ja sanotaan ihan kirjaimellisesti näin: "Lainmuutoksen jälkeenkin olisi tuomioistuimella mahdollisuus erityisistä syistä harkintansa mukaan jättää oikeudenkäyntikulut tai osa niistä korvaamatta." Tässä nimenomaan viitataan asianajolaskuihin ja muihin oikeudenkäyntikuluihin, jotka saattavat tulla hallitsemattomiksi.

Ed. E. Kanerva: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että ed. Seppo Lahtelan peräänkuuluttama viran puolesta puolustamisen järjestelmä oli vanhassa Neuvostoliitossa. Sitä ei oikein pidetty oikeusturvaa takaavana järjestelmänä.

Avustaminen esitutkinnassa tuli mahdolliseksi tämän vuosikymmenen alussa voimaan tulleen esitutkintapaketin yhteydessä, mutta sen kustannusjärjestely jäi silloin hoitamatta. Siinä mielessä ed. Kiljusen tekemä lakialoite on varsin perusteltu.

Mitä tulee ed. Kankaanniemen huoleen siitä, miten se maksupäätös järjestetään, niin jo nyt esitutkintaviranomainen tekee päätöksiä todistelukustannusten ennakoiden maksamisesta. Tämä ei ikään kuin päätöksentekoprosessina ole ongelma.

Sen sijaan tämä nostaa esiin yhden toisen ongelman, ja se on se, että Valtiokonttori, joka maksaa rikosvahinkojen korvauksia, on ottanut oikeudekseen tai lakiin perustuvaksi oikeudekseen harkita sen korvauksen, jonka tuomioistuin on jo kerran harkinnut, ja aika usein puolittaa tämän korvauksen. Tämä on rikosten uhrille kohtalokas käytäntö, ja siihen pitäisi saada muutos.

Ed. Vehkaojan esiintuoma huostaanotto-oikeudenkäyntien kustannustenjako on varsin ajankohtainen asia.

Ed. P. Salo: Arvoisa rouva puhemies! On todella mukava kuulla tässä salissa keskustelua rikoksen uhrin ja hänen oikeusturvansa puolesta, kun niin monen kymmenen vuoden ajalla täällä on oltu erittäin huolestuneita nimenomaan syylliseksi epäillyn oikeusturvasta.

Oli mielenkiintoista avata radio tänä aamuna, kun esimerkiksi korkeimman oikeuden presidentti ihmetteli vähän sitä käsittelyä, joka tällä hetkellä Suomessa on: hovioikeudessa käsitellään asiat suullisesti uudessa järjestelmässä, ja kallispalkkaiset juristit luonnollisesti käyttävät tätä tilaisuutta hyväkseen, ja sama käsittely, joka on jo alioikeudessa tapahtunut, suoritetaan paljon muistamattomammassa mielentilassa sen jälkeen vielä parin vuoden päästä hovioikeudessa. Yleensä päätökset siellä eivät ole paljon muuttuneet yksinkertaisissakaan asioissa.

Niin kuin arvaatte, niin tällaiseen järjestelmään, kun täällä puhutaan paljon ryöstämisestä ja riistämisestä, oikeastaan on antanut mahdollisuuden eduskunta omilla päätöksillään. Kyllä minä sanon, että Suomen asianajajille varmasti on ollut lahja tämä uusi rikosoikeusjärjestelmä, että siirryttiin suulliseen käsittelyyn myös hovioikeudessa ja valituksia voidaan viedä eteenpäin kuinka paljon tahdotaan ja kustannuksilla millä tahdotaan.

Sanoisin vain Kimmo Kiljuselle, että periaate hänen lakialoitteessaan on erittäin hyvä, mutta varmasti tästä tulee kallis järjestelmä, mikäli se näin toteutetaan. Tekisi mieli kysyä vain, olisikohan siellä syylliseksi epäillyn oikeusturvan kustannuksissa joitakin säästöjä saatavissa, jotka voitaisiin siirtää tänne uhrien puolustamisen puolelle.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Itse asiassa olisin oikeastaan reagoinut tähän ed. P. Salon puheenvuoroon välittömästi. Minä nimittäin en tällä lakialoitteellani halua rakentaa vastakkainasettelua rikoksentekijöiden tai syylliseksi epäiltyjen ja toisaalta uhrien välisen oikeusturvan osalta. Minusta on varmistettava molempien tahojen oikeusturva, enkä missään tapauksessa halua asettaa näitä tässä yhteydessä vastakkain. En myöskään haluaisi katsoa näin päin sitä, että pitäisi ikään kuin lähteä nipistämään rikoksentekijöiden osalta, jos heillä on oikeutettuja oikeudenkäyntikuluja, jotka tullaan maksamaan. Tämä on oma kysymyksensä tämä uhrien oikeudenkäyntikulujen korvaaminen, ja itse asiassa tietenkin seuraava tärkeä ja isompi askel olisi myös varmistaa se, että itse yhteiskunta varmistaisi sen, että ylipäätään rikoksista aiheutuneet kulut kokonaisuudessaankin otettaisiin yhteiskunnan vastuulle. Tietenkin viime kädessä rikoksentekijähän ne joutuu korvaamaan, mutta siinä tilanteessa, että rikoksentekijä on maksukyvytön, yhteiskunta tulisi suojaamaan uhria, ja tämä olisi seuraava ja isompi askel. Tässä vaiheessa tämä lakialoite koski vain oikeudenkäyntikuluja.

Ed. E. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin vastannut ed. Petri Salon puheenvuoroon kahdelta osin. Ensinnäkin ed. Kiljusen lakitekstiesityksen ensimmäisestä lauseesta käy ilmi, että se on neutraali sekä asianomistajan että uhrin suhteen.

Toinen asia on se, että tuomioistuinuudistus, jota tuomioistuinlaitos itse julkisuudessa arvostelee, on niin uusi, että siitä ei ole vielä sellaisia kokemuksia, että sitä voitaisiin objektiivisesti arvostella. Se on normaalia muutosvastarintaa ja pitää mennä muutama vuosi aikaa, sitten sitä voidaan vasta arvioida objektiivisesti.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Minä haluaisin vain tässä käytettyjen puheenvuorojen perusteella todeta sen, että laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä ja siihen liittyvät säännökset ovat yhtä lailla asianomistajien käytössä, voimassa olevaa oikeutta. Edelleen on hyvä muistaa se, että syytetyllä on aina vastassaan juristi ja tehtävässään erittäin innostunut virallinen syyttäjä. Meillä on luotu uusi syyttäjäjärjestelmä, joka erittäin innokkaasti hoitaa asioita verrattuna entiseen järjestelmään, jossa nimismiehet muun raskaan työn ohella joutuivat syyttämään. Nyt on päätoimiset syyttäjät joka paikassa.

Edelleen voin mainita, kun täällä arvosteltiin uusia oikeudenkäyntisäännöksiä, että toki ne aiheuttavat enemmän työtä ja asianajajien ja muiden oikeudenkäyntiavustajien palkkoihin nousua, mutta on vielä muistettava sekin, että näissä samoissa säännöksissä on pykäliä, joissa todetaan, että syyttäjäkin on velvollinen asianomistajaa tietyin edellytyksin avustamaan.

Kunnioitan kyllä ryhmätoverini ed. Kiljusen esitystä, mutta olisi ehkä ollut hyvä kuitenkin edes yrittää saada jokin nimi vaikkapa omasta ryhmästä, niin että olisi ehkä tutkittu näitä asioita vähän enemmän.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja

Hallituksen esitys HE 48/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 7/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 17.36.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen